

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce na téma:

Náhrada nemajetkové újmy způsobená průtahy v soudním řízení

Jakub Miller

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jakub SKALICKÝ**
Osobní číslo: **R18M0374P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Náhrada nemajetkové újmy způsobená průtahy v soudním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

- 1) Nejednotný postup soudů při stanovení výše vyčíslení nemajetkové újmy
- 2) Jak předejít soudním průtahům
- 3) Efektivní přístup soudů k průtahům v řízení
- 4) Jak minimalizovat soudní průtahy
- 5) Výpočet náhrady nemajetkové újmy
- 6) Právní úprava náhrady nemajetkové újmy
- 7) Realizace odstranění soudních průtahů
- 8) Praxe v některém z členských států EU
- 9) Výzkum dle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Josef Vrabec**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2021

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval výhradně sám a že jsem vyznačil veškeré prameny, z nichž jsem čerpal, a to způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň dne 30. 3. 2022

.....
Jakub Miller

Poděkování

V této části bych rád poděkoval panu JUDr. Josefu Vrabčovi za odborné vedení mé diplomové práce, především ve vztahu k projevené ochotě, času a také zpětné vazbě ve formě podnětných návrhů a kritického zhodnocení. Poděkování zasluží i můj mentor a přítel, pan Mgr. Vladimír Volný, jenž zcela zásadním způsobem ovlivnil to, že jsem se rozhodl pro studium na této fakultě. Nezanedbatelným byl i jeho přínos ve smyslu podpory s přípravou žalob vůči správním orgánům, jež neposkytly informace podstatné pro zpracování výzkumu pro tuto diplomovou práci a rovněž v mém právním zastoupení v těchto sporech.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení pojmů	3
1.1 Právní odpovědnost	3
1.1.1 Vznik právní odpovědnosti	4
1.1.2 Zánik právní odpovědnosti	7
1.2 Pojem majetkové a nemajetkové újmy	9
1.2.1 Okolnosti vylučující protiprávnost	10
1.2.2 Povinnost náhrady škody	11
1.3 Způsob a rozsah náhrady nemajetkové újmy	13
1.3.1 Bolestné	14
1.3.2 Ztížení společenského uplatnění	15
1.4 Odpovědnost za nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci	15
1.4.1 Pojem výkonu veřejné moci	17
1.5 Úřední osoby	18
1.5.1 Finanční arbitr jako úřední osoba	19
1.5.2 Regresní náhrada vůči úředním osobám	20
1.5.3 Dělení přístupu k regresní náhradě škody	23
1.6 Újma způsobená nezákonným rozhodnutím	25
1.6.1 Judikatorní výklad	26
1.7 Nesprávný úřední postup	29
1.7.1 Typologie nesprávného úředního postupu	29
1.7.2 Výkon dohledové činnosti	33
1.8 Průtahy v řízení	35
1.8.1 Zásada rychlosti a hospodárnosti řízení	36
1.8.2 Příklady průtahů v řízeních	37
1.8.3 Posuzování výše zadostiučinění	39
1.8.4 Průtahy v odškodňovacích řízeních	40
1.8.5 Nepřiměřená délka správních řízení	42
1.8.6 Absence systematiky právní úpravy	43
1.8.7 Podmínky pro posouzení nároku na náhradu škody	44

1.9 Uplatnění nároku na náhradu škody	49
1.9.1 Předběžné projednání nároku	49
1.9.2 Příslušnost soudů k projednání průtahů v řízeních.....	51
2. Rozbor stanoviska Nejvyššího soudu ČR č. j. Cpjn 206/2010.....	53
2.1 Důvody vzniku	53
2.2 Úvahy pro zahrnutí stanoviska do právního řádu.....	54
2.3 Způsob aplikace stanoviska.....	55
2.4 Vybrané případy z judikatury Evropského soudu pro lidská práva	56
3. Analýza informací získaných dle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím	58
4. Úvahy <i>de lege lata</i> a <i>de lege ferenda</i>	68
Závěr.....	71
Resumé	73
Seznam použitých zdrojů	74
Monografie:	74
Použité právní předpisy:	76
Judikatura:	77
Internetové zdroje:.....	80

Úvod

Téma této diplomové práce jsem si zvolil hned z několika důvodů. Stěžejní motivací pro mne byla zajímavost problematiky soudních průtahů, které se podle mého názoru nevěnuje dostatečná pozornost ze strany odborné i laické veřejnosti, ačkoli se jedná o velmi aktuální společensko-právní téma. Jedním z dalších důvodů byla skutečnost, že jsem se ve své praxi opakovaně setkal s oblastí soudních průtahů a bylo pro mne velkým překvapením, jakým způsobem se orgány veřejné moci staví nejen ke své nečinnosti, s níž je spojen vznik průtahů, nýbrž jakým způsobem je uplatňována moc z hlediska vydávání nezákonných rozhodnutí či nesprávného úředního postupu.

Motivací ke zpracování daného tématu bylo též promítnutí znalostí, které jsem získal studiem a praxí a současně rozšíření znalostí a náhledu na tuto problematiku. Nelze nezmínit, že oblastí náhrady nemajetkové újmy v obecné rovině (tedy nejen z hlediska průtahů způsobených orgány veřejné moci) bych se rád v praxi věnoval i *pro futuro*.

V úvodu je třeba odkázat na vymezení základních pojmů, které bezprostředně souvisí s tématem této diplomové práce, proto nejprve seznámím čtenáře s pojmem právní odpovědnosti, následovat bude pojem majetkové a nemajetkové újmy, dále způsob a rozsah náhrady nemajetkové újmy, odpovědnost za nemajetkovou újmu při výkonu veřejné moci, pojem úředních osob, pojem újmy způsobené nezákonným rozhodnutím, nezákonný úřední postup, průtahy v řízení a uplatnění nároku na náhradu škody.

Další kapitola bude prezentovat rozbor stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010 podpořený judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, v němž bude promítnuto i mé vlastní zhodnocení.

Předposlední kapitola bude věnována mému výzkumu, jenž probíhal od počátku září 2021 do počátku března tohoto roku. Data, která se mi pro tuto diplomovou práci podařilo získat, považuji do jisté míry za unikátní, neboť se nejedná o běžně dostupná a prezentovaná data. Současně je třeba konstatovat, že jsem vybral a zpracoval ta nejzajímavější, neboť rozsah dat poskytnutých obecnými soudy a Ministerstvem spravedlnosti ČR byl natolik obsáhlý, že by prezentace samostatných dat jako celku vydala na více, než jednu diplomovou práci.

V poslední kapitole budou prezentovány úvahy *de lege lata* a *de lege ferenda*, a to s ohledem na nekompatibilitu a nedostatečný vývoj právní úpravy v problematice náhrady nemajetkové újmy.

1. Vymezení pojmů

1.1 Právní odpovědnost

Právní odpovědnost se jeví jako poměrně široký právní pojem, kdy tuto můžeme vyjádřit v různých formách, a to jako ústavněprávní odpovědnost, správněprávní odpovědnost, trestní odpovědnost, mezinárodněprávní odpovědnost.¹ Odpovědnost lze v obecné rovině definovat jako povinnost strpět zákonem stanovenou újmu, a to v momentu, kdy dojde k porušení práva.

Důležitým prvkem je také povinnost jako taková, respektive vztah mezi povinností a odpovědností, neboť primární povinnost je podstatným předpokladem vzniku odpovědnosti.² Lze uvést, že znakem odpovědnosti je do určité míry sankce. Sankci lze definovat v určité rovině jako trest či právo. Nejčastěji dochází k uplatnění sankce tehdy, kdy dojde k porušení povinnosti, to však neplatí nezbytně vždy, neboť k porušení právní povinnosti může dojít jak na základě komisivního jednání, tedy povinnost něco konat (např. vydat věc, povinnost konat práci či vydat bezdůvodné obohacení), tak na základě jednání omisivního a to ve smyslu, že daný člověk se nezachoval způsobem, jakým se zachovat měl a to ve smyslu opomenutí (např. poskytnutí zdravotnické péče první pomoci či nesplnění rozkazu).

S pojmem právní odpovědnosti, resp. s pojmem sankce se pojí její funkce, kterou lze charakterizovat jako preventivní, reparační, satisfakční či represivní. Z hlediska preventivní funkce lze uzavřít, že působí jako prevence před škodlivým následkem. Reparační funkce spočívá ve zhojení, respektive odstranění následků neoprávněného zásahu do práv osoby, již vznikla újma. Vedle toho satisfakční funkce spočívá v poskytnutí přiměřeného zadostiučinění osobě škůdce vůči osobě poškozené, a to jak ve formě materiální (peněžité), tak ve formě morální.³ Ve

¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1, str. 200

² KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-55-6, str. 254

³ KNAP, Karel. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4., podstatně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-484-6, str. 146

vztahu k represivní funkci lze uvést, že tato se týká zejména trestního práva, když se má jednat o nepříznivý zásah do osobní či majetkové sféry osoby škůdce.⁴

Pro právní odpovědnost ze soukromoprávního hlediska je typické, že na straně jedné je škůdce, neboli delikvent a na straně druhé je poškozený, kdy se následně zkoumá vzájemný vztah těchto dvou typů subjektů. Rovněž je možné uvést, že do oblasti právní odpovědnosti spadá například odpovědnost z bezdůvodného obohacení, odpovědnost z prodlení, odpovědnost za vadu věci či odpovědnost za škodu.⁵

Pro soukromoprávní oblast též platí, že civilní delikty se řeší především prostřednictvím zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, kdy tento právní předpis pamatuje, respektive reaguje, na širokou škálu různých typů vztahů, z nichž jsou následně řešeny právní vztahy (myšleno v soukromoprávní oblasti), mezi škůdcem (delikventem) a poškozeným. Pro poškozeného tak platí, že svůj nárok může uplatnit u příslušného orgánu veřejné moci, typicky soudu či rozhodce nebo správního orgánu, a to v závislosti na meritu věci.

Poškozený se prostřednictvím soudu může domáhat náhrady nemajetkové újmy, která mu byla způsobena, když nejčastějším typem takové náhrady bývá náhrada vyjádřená v penězích. Současně však platí, že poškozený je oprávněn domáhat se odstranění následků protiprávních zásahů, jakož i upuštění od neoprávněných zásahů, případně domáhat se přiměřené satisfakce, což úzce souvisí s již deklarovanou náhradou nemajetkové újmy vyjádřenou v penězích.⁶

1.1.1 Vznik právní odpovědnosti

K tomu, abychom mohli posuzovat vznik právní odpovědnosti v soukromoprávní rovině, je třeba vzniku závazku mezi výše uvedenými subjekty, tedy škůdcem a poškozeným. Obecně vzato je závazkem vztah mezi konkrétně

⁴ SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8, str. 97

⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1, str. 174

⁶ PLECITÝ, Vladimír, Josef VRABEC a Josef SALAČ. *Základy občanského práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-293-6, str. 74

určenými účastníky, jenž upravuje vzájemná práva a povinnosti obou smluvních stran.

Pojem smluvní strany je však nutné rozlišovat od pojmu účastníka, neboť se nejedná o totéž. Pro příklad je vhodné uvést vztah např. mezi věřitelskou stranou a stranou dlužníka, kdy věřitelé mají zájem na svém uspokojení vůči dlužníkovi, avšak věřitelů je více a jsou oprávněni uplatňovat své zájmy různorodým způsobem, když jejich oprávnění vyplývá již z jejich postavení (účastenství). Účastníků tak v daném (například insolvenčním) řízení může být více, avšak strany jsou toliko dvě. Oprávněná strana, typicky věřitel, má právo na plnění ze strany dlužníka, avšak nejen na plnění, nýbrž i na součinnost, kterou mu dlužník je povinen poskytnout. Dlužníkovi tak vzniká dluh a věřiteli právo na jeho uspokojení. Pakliže dlužník svou povinnost nesplní, je věřitel oprávněn domáhat se uspokojení svého práva vyvozením právních důsledků vůči dlužníkovi, tedy vymožením právní odpovědnosti dlužníka. Pojem závazku však činí toliko dílčí problematiku cíle této diplomové práce, proto jej nebudu detailněji rozpracovávat, nicméně považuji za podstatné uvést, ve vztahu k právní odpovědnosti, soukromoprávní a veřejnoprávní odpovědnost a vysvětlit rozdíly mezi nimi.

Na podkladě shora uvedeného je třeba vysvětlit i pojem veřejnoprávní odpovědnosti, která má k tématu a cíli této diplomové práce mnohem blíže. Pro veřejnoprávní odpovědnost je typické, že poškozeným je v tomto případě stát, nikoli soukromý subjekt typu fyzické či právnické osoby. Poznání rozdílu mezi soukromoprávní a veřejnoprávní odpovědností není záležitostí bagatelní. Jedním z hlavních rozdílů je však promlčení, jelikož v případě veřejnoprávní odpovědnosti není promlčení spojeno s aktivní činností poškozeného.⁷ Pro veřejnoprávní odpovědnost je taktéž typické, že se dělí na odpovědnost trestněprávní a správněprávní a nastává tehdy, dojde-li jednáním (ať již omisivním či komisivním) k naplnění znaků skutkové podstaty některého z trestných činů či k naplnění znaků skutkové podstaty některého z přestupků.⁸

⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1, str. 180

⁸ Trestní odpovědnost. Fulsoft [online]. Praha, 6. 12. 2021 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/trestni-odpovednost-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EvvmkXV2S0dZne1y3KofO41rJfTGJxQmQ/>

Abychom mohli zkoumat odpovědnost za vzniklou škodu, je nutné určit, zda došlo k protiprávnímu jednání, vzniku škody, příčinné souvislosti mezi nimi a taktéž k zavinění. Právě složka zavinění je stěžejní, jestliže chceme určit rozdíl mezi objektivní právní odpovědností (v níž se složka zavinění nevyžaduje) a subjektivní právní odpovědností (v níž je naopak nutné, aby tato složka figurovala).

Obecně vzato lze charakterizovat, že zavinění je vnitřní vztah člověka ke skutečným, které zakládají trestný čin, ať již na základě stavu vytvořeného pachatelem, tak stavu objektivně existujícího bez jeho přičinění.⁹ Zavinění může být charakteru úmyslného a nedbalostního, když v základní formě rozlišujeme úmysl přímý (*dolus directus*) a úmysl nepřímý (*dolus eventualis*) a nedbalost vědomou (*culpa luxuria*) a nedbalost nevědomou (*culpa negligentia*). Rovněž je třeba poznamenat, že zavinění je podmínkou trestní odpovědnosti a souvisí mimo jiné se základními zásadami trestního práva, jmenovitě se zásadou *nulla poena sine lege*, tedy, že není trestu bez zákona, když tato zásada vychází z trestního práva hmotného, respektive z článku 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), jenž určuje, že pouze zákon stanoví, jaký trest lze uložit za konkrétní trestný čin. Současně tato zásada vylučuje analogii trestního zákona k tíži pachatele při ukládání trestu.¹⁰

Dále s pojmem zavinění souvisí zásada *nullum crimen sine lege*, tedy, že není trestného činu bez zákona, kdy tato zásada rovněž vychází z trestního práva hmotného, respektive z článku 39 LZPS, když pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem.¹¹ Cílem této diplomové práce není podrobný exkurz do trestního práva, nicméně pojem zavinění je podle mého názoru stěžejní pro pochopení a vysvětlení rozdílu mezi objektivní právní odpovědností a subjektivní právní odpovědností, jímž se budu věnovat v následující části.

⁹ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. 3. přeprac. vyd. Praha: Codex, 1997. ISBN 80-859-63-24-8, str. 108

¹⁰ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-360-4, str. 428

¹¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-360-4, str. 429

Pro subjektivní právní odpovědnost platí, že tato presumuje vždy zaviněné porušení určité právní povinnosti, to však neplatí pro objektivní právní odpovědnost, když tato nevyžaduje zavinění a to v jakékoliv formě, to znamená, že odpovědnost nese ten, jenž protiprávní stav nezavinil.¹² Za zmínku rovněž stojí, že v případě objektivní právní odpovědnosti je možné se této zcela zprostit, a to dle liberačních důvodů uvedených v zákoně. V opačném případě platí (tedy tam, kde liberační důvody nejsou možné), že objektivní právní odpovědnost je absolutní (neomezená).¹³ Pro subjektivní právní odpovědnost naopak platí, že je možné zproštění odpovědnosti exkulpací (vyviněním se).¹⁴

1.1.2 Zánik právní odpovědnosti

Na podkladě výše uvedeného si dovoluji zmínit ještě jednu, podle mého názoru důležitou součást právní odpovědnosti, a to jmenovitě její zánik. Na první pohled se může zdát, že se jedná o poměrně jednoduchou či snadno uchopitelnou subdisciplínu. Osobně jsem však opačného názoru. Jedním z důvodů je dle mého názoru rozličnost právní úpravy, neboť jiným způsobem se zákon staví k nezletilým osobám, kdy v tomto odkazují na zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSVM“), když tento zákon výslovně stanoví, že dítě mladší 15 let doslova není trestně odpovědné.¹⁵ Tudíž není možné vymáhat trestní odpovědnost vůči dítěti mladšímu 15 let. Nejedná se tak o zánik trestněprávní odpovědnosti jako takový, nýbrž spíše o výjimku, nicméně v principu ve vztahu k vymození odpovědnosti je to obdobný případ jako u zániku trestněprávní odpovědnosti. Nebudu rozebírat konkrétní specifika a varianty (tedy, že by soud, samozřejmě s přihlédnutím k daným okolnostem, pravděpodobně volil uložení některého z opatření výslovně stanovených v ust. § 93 odst. 1, písm. a) ZSVM), nicméně považuji za důležité zmínit, že existují i právě tyto výjimky z právní odpovědnosti, jako je tomu u příkladu výše uvedeném.

¹² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1, str. 202

¹³ PLECITÝ, Vladimír, Josef VRABEC a Josef SALAČ. *Základy občanského práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-293-6, str. 234

¹⁴ PLECITÝ, Vladimír, Josef VRABEC a Josef SALAČ. *Základy občanského práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-293-6, str. 234

¹⁵ ust. § 89 ZSVM

ZSVM také pamatuje i na zánik trestní odpovědnosti, a to v případě účinné lítosti či v případě promlčení trestního stíhání. Současně se u mladistvých posuzuje i rozumová a mravní vyspělost ve vztahu k trestněprávní odpovědnosti.¹⁶

Z hlediska právnických osob se posuzuje zánik trestněprávní odpovědnosti taktéž pomocí projevu účinné lítosti a rovněž dle promlčení trestní odpovědnosti, nicméně zvláštností je trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby, když v tomto odkazují na ust. § 10 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „TOPO“) a dále tento právní předpis reflektuje i trestní odpovědnost fyzických osob, které se podílejí na chodu právnické osoby či jednájí v jejím zájmu či v její činnosti. Například statutární orgány, osoby ve vedoucím postavení či zaměstnanci.¹⁷

U fyzických osob se pojmem zániku trestněprávní odpovědnosti rozumí zejména účinná lítost a promlčení trestního stíhání, kterou uvozují ust. § 33 a § 34 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku (dále jen „TZ“). Zvláštním případem zániku trestní odpovědnosti je smrt pachatele (platí obdobně i ve vztahu k trestní odpovědnosti mladistvých) a milost prezidenta republiky, a to ve formě milosti hromadné (amnestie), tak milosti individuální v podobě abolice, rehabilitace či agraciace.¹⁸ Rovněž je důležité zmínit, že existují i trestné činy, u nichž promlčení a tedy zánik trestněprávní odpovědnosti není možný, jedná se například o trestné činy proti lidskosti, válečné trestné činy apod.¹⁹

Problematika zániku odpovědnosti je mnohem širší (např. správněprávní zánik odpovědnosti ve formě zániku odpovědnosti za přešupek apod.), než demonstrativní zpracování výše uvedené, nicméně toto považují za nejzajímavější a současně se domnívám, že pro uchopení pojmu právní odpovědnosti nejvhodnější, navíc disciplínou správního práva se budu zabývat v praktické části této diplomové práce.

¹⁶ ust. § 5 ZSVM

¹⁷ ust. § 8 TOPO

¹⁸ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8, str. 97.

¹⁹ § 400 a násl. TZ

1.2 Pojem majetkové a nemajetkové újmy

Pojem újmy lze definovat jako určité příkoří či lépe řečeno škodu, jež byla způsobena škůdcem poškozenému. Újmu můžeme dělit na majetkovou, neboli újmu na jmění (materiální) a nemajetkovou. Majetkovou újmu současně lze dále rozlišit na újmu skutečnou, tedy újmu, v jejímž důsledku došlo ke zmenšení majetku poškozeného a ušlý zisk, tedy újmu, o kterou se snížil majetek, jež potenciálně mohl poškozený získat v budoucnu, k čemuž vlivem škodní události (vznikem újmy) nedošlo.²⁰ Majetkovou škodu lze vymezit i tak, že je to ztráta na majetku poškozeného, k níž došlo protiprávním zásahem škůdce.²¹ Z logického výkladu lze dovodit, že majetková újma je vyjádřitelná v penězích. Pro nemajetkovou újmu je typické, že vzniká zejména při porušení základních lidských práv, např. při zásahu do cti, důstojnosti, svobody či zdraví člověka, případně, pokud škůdce způsobil újmu protiprávním činem např. úmyslem, hrubou nedbalostí či za zavrženíhodných pohnutek.²²

Nad rámec shora popsaného je třeba zmínit, že OZ ukládá povinnost předcházet škodám, respektive počínat si tak, aby dle daných okolností případu nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí.²³ Současně OZ ukládá zvláštní povinnost prevence před vznikem škody v případech, když by škodou mohl být subjekt ohrožen. Takovýto subjekt má povinnost aktivně jednat tak, aby vznik škody nenastal. V případě, když by ohrožený tuto povinnost nesplnil, nesl by odpovědnost za vzniklou škodu sám, a to do té míry, do níž by bylo spravedlivé očekávat z jeho strany náležitou opatrnost ve vztahu k prevenci před vznikem škody.

²⁰ MATES, Pavel a Jakub SEVERA. *Odpovědnost státu za výkon veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-021-5, str. 101

²¹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 97.

²² RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-11-2, str. 442.

²³ PLECITÝ, Vladimír, Josef VRABEC a Josef SALAČ. *Základy občanského práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-293-6, str. 233

1.2.1 Okolnosti vylučující protiprávnost

Považuji taktéž za podstatné zmínit, že s uplatněním či přesněji řečeno vymožením majetkové či nemajetkové újmy souvisí pojmy nutné obrany a krajní nouze jmenovitě uvedené v ust. § 2905 a 2906 OZ. Jedná se totiž o okolnosti vylučující protiprávnost. V těchto případech tak absentuje možnost poškozeného na vymožení náhrady majetkové či nemajetkové újmy. Nutnou obranu například NS ve svém usnesení ze dne 22. 10. 2014 pod č. j. 5 Tdo 1283/2014 kvalifikoval tak, že *„Nutná obrana ve vztahu ke způsobu útoku nesmí být zcela zjevně nepřiměřená, tudíž může být nepřiměřená nebo i zjevně nepřiměřená. Pojem zcela zjevně je tu nutno vykládat v subjektivním pojetí, tedy tak, že podmínky se posuzují podle toho, jak se jevíly zejména bránci se osobě, což dává soudu možnost, aby jednak posuzoval podmínky nutné obrany s určitou velkorysostí a jednak tyto podmínky zvažoval především z hlediska představ osoby, která se brání. Při zkoumání přiměřenosti nutné obrany je třeba vždy pečlivě uvážit všechny rozhodné okolnosti případu v celém jeho vývoji v konkrétním čase a na konkrétním místě, a to vždy se zřetelem k subjektivnímu stavu osoby, která odvracela útok, tj. podle toho, jak se čin útočnicka jevil tomu, kdo jej odvracel.“*²⁴

Krajní nouze judikoval již Nejvyšší soud Československé republiky ve svém rozhodnutí ze dne 16. 8. 1971 pod č. j. 3 Tz 54/71 tak, že *„Při posuzování krajní nouze není na rozdíl od nutné obrany rozhodující přiměřenost či nepřiměřenost způsobu odvrácení hrozícího nebezpečí. Rozhodující pro hodnocení z vybočení z mezí krajní nouze je, bylo-li toto nebezpečí možno odvrátit jinak, nebo zda způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Při hodnocení, zda nebezpečí bylo možno odvrátit jinak, je třeba brát v úvahu jen ty možnosti obviněného, kterými bylo možno odvrátit nebezpečí včas, tj. ještě před porušením zájmu chráněného trestním zákonem, kterému nebezpečí hrozilo.“*²⁵

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2014 pod č. j. 5 Tdo 1283/2014

²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. 8. 1971 pod č. j. 3 Tz 54/71

1.2.2 Povinnost náhrady škody

S majetkovou a nemajetkovou újmou se pojí i povinnost nahradit vzniklou škodu. Za zmínku stojí například povinnost nahradit škodu vzniklou v důsledku porušení zákona, což uvozuje ustanovení § 2910 OZ. Jedná se de facto o obecnou povinnost k náhradě škody. Taktéž stojí za zmínku porušení povinnosti smluvní, uvozené ustanovením § 2913 OZ, pro něž platí, že se nevyžaduje zavinění. Jde tak o objektivní odpovědnost, současně je však nutno podotknout, že je možné zproštění této povinnosti prostřednictvím liberačních důvodů.²⁶ Škůdce tudíž musí prokázat, že ve splnění smluvních povinností dočasně či trvale bránila nepředvídatelná překážka, jež nevznikla v závislosti na jeho vůli. Například Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku č. j. 32 Cdo 871/2018 ze dne 22. 5. 2018 uvádí, že je třeba vždy najít právní příčinu vzniku škody.²⁷ S tímto právním názorem se plně ztotožňuji.

Nemajetková újma významně souvisí s pojmem přirozených práv člověka, a to do té míry, že škůdci vzniká porušením těchto práv povinnost odčinit poškozenému újmu způsobenou ve formě bolesti (fyzické či psychické) nebo ve formě ztížení společenského uplatnění. Považuji za důležité zastavit se u pojmu přirozených práv, neboť je to do jisté míry pojem poměrně abstraktní, nicméně zcela stěžejní ve vztahu k nemajetkové újmě. Tak například dle profesora Gerlocha, jenž staví pojem přirozeného práva na právním dualismu, tedy práva platného a práva přirozeného, přirozené právo není závislé na státu a jedná se podle něj o souhrn právních principů či obecných právních norem s vysokým hodnotovým významem.²⁸

Považuji za zřejmé, že z hlediska přirozených práv je na místě hovořit o těchto, jako o základních lidských právech a svobodách ukotvených ústavněprávním základem garantovaných v LZPS, Ústavě či mnoha mezinárodních smlouvách, jako např. Všeobecné deklaraci o lidských právech, Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodním paktu o

²⁶ RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-11-2, str. 446.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2018 pod č. j. 32 Cdo 871/2018

²⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1, str. 229

občanských a politických právech apod. Fakticky tak hovoříme o přirozených právech, jako o právu na život, právu na svobodu, spravedlivý proces, svobody myšlení, projevu apod. Za zmínku taktéž stojí, že všeobecné osobnostní právo lze vyjádřit, jako soubor právních norem, jejichž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, respektive jednotlivé hodnoty spočívající ve fyzické a morální celistvosti osobnosti každé fyzické osoby.²⁹ V obecné rovině tak zásahem škůdce do tohoto typu práv poškozeného dochází k zásahu do nemajetkové sféry poškozeného a vzniku nároku na náhradu nemajetkové újmy.

Je třeba zdůraznit, že nárok na náhradu nemajetkové újmy se může dotýkat i osob, které ještě nemají úplnou právní subjektivitu, neboť jak uvádí LZPS v čl. 6 odst. 1) lidský život má právo na ochranu, a to již před narozením.³⁰ Ústavní soud ČR například judikoval, že zásah do zdraví způsobený poskytováním zdravotní péče je roven zásahu do tělesné celistvosti člověka a tudíž do jeho práva na nedotknutelnost osoby garantovaného čl. 7 odst. 1 LZPS.³¹ V tomtéž nálezu je mimo jiné upřesněno, že poškozenému náleží v rámci odškodnění nejen náhrada nemajetkové újmy, nýbrž i náhrada nákladů spojených s léčením. Považuji za naprosto samozřejmé, že Ústavní soud ČR dospěl k tomuto názoru, neboť by bylo přinejmenším vysoce nespravedlivé, pokud by poškozený byl odškodněn toliko za nemajetkovou újmu, nicméně jeho rekonvalescence či návrat do běžného života by byla komplikovaná a musel by tak odškodnění použít například na úhradu nákladů spojených s léčením. Odškodnění bez těchto nákladů by se jevílo jako neúčelné a nelogické. Samozřejmě platí, že je třeba posuzovat každý případ individuálně, nicméně nelze v daném názoru s Ústavním soudem ČR nesouhlasit.

Ústavní soud ČR rovněž judikoval povinnost stanovení a úhrady úroků z prodlení v souvislosti s náhradou škody za způsobenou nemajetkovou újmu, když uvedl, že odepřením úroků z prodlení by byla povinnému dána možnost, aby se vyhýbal plnění svých povinností vůči poškozenému.³² Rozhodnutí Ústavního soudu ČR v tomto smyslu vítám a domnívám se, že obdobné rozhodnutí (ve

²⁹ KNAP, Karel. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4., podstatně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-484-6, str. 57

³⁰ ust. čl. 6 odst. 1) LZPS

³¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2014 č. j. I. ÚS 2930/13-2

³² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 2019 č. j. II. ÚS 2149/17-1

vztahu k přiznání úroků z prodlení v rámci náhrady nemajetkové újmy) mělo být vyneseno již mnohem dříve.

Za zajímavý hodnotím i plenární náleží Ústavního soudu ČR ze dne 4. 5. 2005 pod č. j. Pl. ÚS 16/04, když Ústavní soud ČR v tomto náleží vyhodnotil, že v případě kdy nedojde k dostatečné satisfakci za nemajetkovou újmu vzniklou na osobnostních právech (v souvislosti s úmrtím blízké osoby), není vyloučeno, aby se poškozený jednorázově domáhal další satisfakce.³³

1.3 Způsob a rozsah náhrady nemajetkové újmy

Předně je třeba zdůraznit, že způsob a rozsah nemajetkové újmy je poměrně komplikovanou disciplínou, neboť žádný zákon výslovně nestanovuje druh a následnou výši odškodnění za jednotlivé typy nemajetkové újmy. Jedná se o disciplínu, která je vysoce vázaná na judikaturu. Současně OZ v ustanovení v § 2955 stanovuje, že přiměřenou výši náhrady škody má podle spravedlivého uvážení určit soud.³⁴

Pokud jde o rozsah náhrady, nahrazuje škůdce skutečnou škodu i ušlý zisk. V případě, že vznikla škoda či se zvětšila následky, jež se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. V případě, kdy se bude jednat o bagatelní okolnosti, ať již z jedné či druhé strany, škoda se nedělí. Dle dikce zákona se způsobená škoda nahrazuje (pokud možno) uvedením do předešlého stavu. V případě, kdy to možné není či v případě žádá-li o to poškozený, hradí se způsobená škoda v penězích. Pro nemajetkovou újmu je také typické odčinění prostřednictvím přiměřeného zadostiučinění, toto musí být poskytnuto v penězích, pokud se jiný způsob odčinění způsobené újmy nejeví jako dostatečně účelný a efektivní. Taktéž je třeba zmínit, že náhradu nemajetkové újmy mohou uplatňovat (ve smyslu odčinění duševních útrap v souvislosti s usmrcením) i pozůstalí.

³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 5. 2005 č. j. PL. ÚS 16/04

³⁴ ust. § 2955 OZ

1.3.1 Bolestné

Jedním ze způsobů náhrady nemajetkové újmy je tzv. bolestné, jež představuje zadostiučinění peněžního charakteru. Bolestné má zhojit či zmírnit způsobenou nemajetkovou újmu v momentu, kdy dojde k zásahu do tělesné či duševní celistvosti člověka. Bolestné, respektive jeho stanovení, je typické nejen pro poškození na zdraví, nýbrž i pro bolest způsobou rekonvalescencí. Považuji za podstatné zmínit, že bolestné není v obecné rovině zákonem stanovené, když s odkazem na ust. § 2958 OZ zákonodárce stanovil, že bolestné bude dle individuálních požadavků určovat příslušný soud.³⁵ Výjimku tvoří zaměstnanci, u nichž bolest a snížené společenské uplatnění definuje nařízení vlády č. 276/2015 Sb. o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo z povolání a příslušníci bezpečnostních sborů, pro něž se použije vyhláška č. 277/2015 Sb. o postupu při určování výše náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění příslušníků bezpečnostních sborů.

Zákonodárce pravděpodobně vycházel z předpokladu, že soukromý život je záležitostí natolik individuální, že by zásah v podobě stanovení, například tabulek, jež by specifikovaly druh a výši náhrady nemajetkové újmy, vedl k nepřiměřeným a nespravedlivým závěrům soudů, které by tyto nároky posuzovaly. Osobně jsem však toho názoru, že pokud je možné stanovit bolestné body u zaměstnanců a příslušníků bezpečnostních sborů, měla by existovat alespoň nějaká právní úprava dané problematiky. Neztotožňuji se s tím, že by stanovení tabulek bolestného vedlo k nepřiměřeným a nespravedlivým závěrům soudů a přijde mi to ostatně logické i z toho důvodu, že máme obecně kazuistickou právní úpravu. V praxi se poté setkáváme s případy, kdy naopak dochází k nespravedlivým závěrům soudů, neboť soudy při stanovení výše bolestného vycházejí toliko ze znaleckých posudků. Současně se domnívám, že by takováto právní úprava měla být ve formě zákona, nikoliv vyhlášek či nařízení a měla by pamatovat především na soukromý život a rovněž na zaměstnance a příslušníky bezpečnostních sborů. Výhodu spatřuji v tom, že by právní úprava byla kompletní, nedávala by mnoho možností pro odklon a následný vznik

³⁵ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, str. 165

nespravedlivého rozhodnutí a také proto, že institut nemajetkové újmy považují za natolik známý a v dnešní době velmi využívaný, že je s podivem absence této právní úpravy.

1.3.2 Ztížení společenského uplatnění

Ztížení společenského uplatnění je způsobem náhrady nemajetkové újmy, pro který je typické, že se na rozdíl od bolestného jedná o zpravidla dlouhotrvající či stálý stav a lze vyslovit i názor, že se jedná o vážnější formu nemajetkové újmy. Ztížení společenského uplatnění má nepříznivý vliv na osobní život poškozeného, především s ohledem na uspokojování jeho základních životních a společenských potřeb a velmi často (ne-li vždy) na výkon pracovní činnosti.

Pojem ztížení společenského uplatnění vychází z hodnocení následků, jež vznikly v souvislosti s újmou na zdraví. Je nasnadě, že nemohou být brány na zřetel předešlé změny zdravotního stavu, které nesouvisejí s aktuálně posuzovanou újmou na zdraví. I v tomto typu náhrady nemajetkové újmy postupují soudy způsobem, že jsou vypracovávány znalecké posudky na ztížení společenského uplatnění a též platí, že jsou případy posuzovány individuálně. Považuji za zajímavé například usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11. 2017 č. j. 25 Cdo 2245/2017-117, jenž mimo jiné judikoval, že ztížení společenského uplatnění, náhrada za bolest a další nemajetková újma, které samostatně vznikají a zanikají se i samostatně promlčují.³⁶ Takovéto právní stanovisko se jeví jako racionální a logické s ohledem na aktuální úpravu OZ.

1.4 Odpovědnost za nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci

Úvodem této subkapitoly si dovoluji zmínit, že odpovědnost za škodu způsobenou zásahem veřejné moci garantuje již LZPS, jmenovitě v čl. 36 odst. 3.³⁷ Stěžejním je krom výše uvedeného právní úprava obsažená v zákoně č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11. 2017 č. j. 25 Cdo 2245/2017-117

³⁷ ust. čl. 36 odst. 3) LZPS

rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále jen „OdpŠk“).

Současně je třeba poukázat na velmi bohatou judikaturu v tomto smyslu. Dovolím si proto demonstrativně poukázat na tři, z mého pohledu velmi kvalitní nálezy Ústavního soudu ČR. Tak například v nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 2000 pod č. j. III. ÚS 463/2000 Ústavní soud ČR konstatoval, že nesprávně odůvodněné rozhodnutí, navíc založené na nesprávně založených skutkových zjištěních se jeví jako nepřipustné ve vztahu k základním právům garantovaným LZPS (zejména právem na spravedlivý proces), když takováto rozhodnutí nesou známky libovůle, což má za následek vznik nároku osoby dotčené takovým rozhodnutím, aby se tomuto dostalo spravedlivého posouzení.³⁸

Tomuto pohledu Ústavního soudu ČR nelze, podle mého názoru, ničeho vytknout. Dále například nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 18. 4. 2001 pod č. j. I. ÚS 549/2000, v němž ústavní soud ČR uvedl, že účastník má právo navrhnout vlastní důkazy, a soud, pokud k těmto nepřihlédne, má povinnost řádným způsobem odůvodnit, jakým způsobem ke svému právnímu názoru dospěl. V opačném případě se dostane soud do situace, kdy meritorní rozhodnutí nebude v souladu s ústavním pořádkem, a to pro opomenuté důkazy, což vyústí v nepřezkoumatelnost daného rozhodnutí.³⁹

Za velmi zajímavý a důležitý považuji nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2021 pod č. j. III. ÚS 348/21-1, když v tomto nálezu Ústavní soud ČR vyslovil závěr, že písemný záznam musí být totožný, jako zvukový záznam zachycený v trestním řízení v projednávané věci, když v opačném případě dojde k porušení práva na spravedlivý proces garantovaný LZPS.⁴⁰ Podle mého názoru se jedná o záležitost, kterou považuji za samozřejmou, jak je však patrné, v praxi se mohou obdobné věci stávat. Těžko posoudit, zda se jedná o záměr ze strany soudu, nedbalost či neznalost zákona, potažmo judikatury, nicméně musím uzavřít, že se plně ztotožňuji s výkladem a stanoviskem Ústavního soudu ČR v tomto smyslu.

³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 2000 pod č. j. III. ÚS 463/2000

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 4. 2001 pod č. j. I. ÚS 549/2000

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 2021 pod č. j. III. ÚS 348/21-1

Ustavení čl. 36 odst. 3 LZPS je podle mého názoru potřeba vykládat i v souladu s čl. 36 odst. 4 LZPS, tudíž se domnívám, že zákonodárce toto ustanovení použil při tvorbě LZPS záměrně, a to z toho důvodu, aby byla přijata dodatečná úprava, která by odpovědnost státu za výkon veřejné moci upravovala konkrétněji. Tuto premisu bezpochyby splňuje OdpŠk, z čehož dovozují, že není možné aplikovat při náhradě škody, kterou způsobí státní aparát, toliko LZPS, nýbrž stěžejní právní předpis, kterým je dle mého názoru OdpŠk.

1.4.1 Pojem výkonu veřejné moci

Myslím, že je nutné odpovědět i na otázku, jak interpretovat pojem výkonu veřejné moci, neboť pojem odpovědnosti i pojem nemajetkové újmy jsem, myslím, vysvětlil dostatečně. Jedná se o pojem podle mého mínění správněprávní a značně abstraktní, nicméně pokusím se jej vysvětlit. Nepochybně jde o výkon, kdy státní orgán zasahuje do práv, povinností a oprávnění osob, jakožto účastníků řízení. Veřejná moc tak působí vůči těmto osobám (adresátům) autoritativně.

Veřejnou moc je také nutné chápat ve smyslu dělby moci, tedy moci výkonné, zákonodárné a soudní. Tudíž je na místě uvést, že nárok na náhradu škody v souvislosti s výkonem veřejné moci je možné uplatnit (ve velmi obecné rovině) vůči orgánům spadajícím do dělby moci. Pro lepší pochopení si dovoluji uvést příklad *a contrario*, když veřejná moc není vykonávána, pokud stát nevystupuje vůči adresátům ve vrchnostenské roli.

Domnívám se, že vhodným příkladem se jeví být nárok na náhradu škody plynoucí ze služebního či zaměstnaneckého poměru. Z praxe je mi známo, že takovéto případy je nutné projednávat způsobem, kdy dojde k uplatnění nároku na náhradu škody vůči zaměstnavateli (či po státní složce v případě služebního poměru) a následně (v případě neúspěchu) je třeba domáhat se tohoto nároku prostřednictvím příslušného soudu.

S ohledem na výše uvedené je však třeba zdůraznit, že je nutné odlišovat, a to nejen z logické úvahy, nýbrž především ze zákona, že je rozdíl mezi uplatněním takového nároku vůči územně samosprávným celkům v přenesené působnosti a v samostatné působnosti, ostatně OdpŠk tuto problematiku striktně a

nutno podotknout, že zcela správně, odděluje, když v tomto odkazují na ust. § 19 a násl. OdpŠk. Pojem územních samosprávných celků definuje Ústava ČR v hlavě sedmé, když v tomto odkazují zejména na čl. 99-100.⁴¹ Pojem územně samosprávného celku definuje i například zákon č. 128/2000 Sb., o obcích v ust. § 1 a zákon č. 129/2000 Sb., o krajích taktéž v ust. § 1.

Jak už bylo uvedeno, o výkon veřejné správy se nejedná v momentu, kdy je veřejná moc uplatňována v samostatné působnosti. Jedná se o případy, kdy stát vstupuje do právních vztahů v rovnocenné pozici jako ostatní subjekty, tedy například při uzavírání kupních smluv o prodeji nemovitostí či věcí ve vlastnictví státu. Dále se za výkon veřejné moci nepovažuje například skutečnost, kdy dojde k bezdůvodnému obohacení, když stát má v tomto smyslu postavení právnické osoby apod. Za zajímavé považuji postavení státu ve vztahu k pozemním komunikacím, neboť pokud dojde ke způsobení škody v důsledku špatného stavu pozemní komunikace, za vzniklou škodu odpovídá stát pouze v rámci dálnic a silnic I. třídy v ostatních případech odpovídá za tuto škodu vlastník pozemní komunikace, nejčastěji územní samosprávný celek.

Pro OdpŠk platí, že odpovědnosti za škodu se nelze zprostit. Je zřejmé, že se tak jedná o objektivní odpovědnost bez možnosti aplikace liberačních důvodů. Je však zřejmé, že důkazní břemeno tíží poškozeného, ten je tak nucen v občanském soudním řízení prokázat původ a vznik škody či nemajetkové újmy. V soudním řízení musí být najisto postaveno současné splnění tří podmínek pro to, aby mohla být dovozena odpovědnost státu za způsobenou škodu při výkonu veřejné moci, a to vydání nezákonného rozhodnutí či jiný obdobný nesprávný úřední postup, dále vznik škody či nemajetkové újmy a příčinná souvislost mezi nimi.⁴²

1. 5 Úřední osoby

Za velmi zajímavou subkapitolu považuji postavení úředních osob ve vztahu k odpovědnosti státu za vzniklou škodu či nemajetkovou újmu způsobenou

⁴¹ ust. čl. 99 a čl. 100 Ústavy ČR

⁴² VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8, str. 31

výkonem veřejné moci. Z mého pohledu se jedná o nezanedbatelnou problematiku, které věnuji tento krátký exkurz.

Je nasnadě zmínit, že činnost úředních osob úzce souvisí s případným vznikem nároku na náhradu nemajetkové újmy, neboť jsou to zejména jednotlivé úřední osoby, jež rozhodují o právech, povinnostech a oprávněních, a tudíž je na místě následně vymáhat po těchto odpovědnost za vadný výkon veřejné moci. Jako příklad úředních osob mohou sloužit soudci, státní zástupci, soudní exekutoři, notáři nebo finanční arbitr.

1.5.1 Finanční arbitr jako úřední osoba

Z informací, jež jsou mi známy z praxe, považuji za zajímavé zmínit, že finanční arbitr je úřední osobou (či lépe řečeno orgán nebo úřad), jehož činnost je upravena zákonem č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, neboť se nejedná toliko o jednu osobu, nýbrž o instituci, jejímž úkolem je řešení sporů mezi spotřebitelem a věřitelem při poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru či jiné obdobné finanční služby.⁴³

Vzhledem k tomu, že výsledkem rozhodnutí finančního arbitra (v němž rozhoduje o subjektivních právech a povinnostech) v těchto sporech je vydání nálezu finančního arbitra a zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi výslovně nespécifikuje odpovědnost za výkon veřejné moci v tomto smyslu, uplatňuje se OdpŠk. Považuji za podnětné zmínit, že finanční arbitr podle mého názoru zaznamenal za období posledních 5 let odborný vzestup a zisk renomé (za působení současného finančního arbitra), když z praxe sleduji (jelikož se danou problematikou zabývám a v působnosti finančního arbitra jsem se podílel na vyřešení několika spotřebitelských sporů), že nálezy finančního arbitra reflektují nejen na současnou judikaturu českých soudů, nýbrž i na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a kvalitou rozhodování se v rámci řešených sporů mohou rovnat obecným soudům v ČR, ostatně z praxe jsou mi známy případy, kdy se soudy odkazují, zejména ve spotřebitelských sporech, na argumentaci obsaženou v nálezech finančního arbitra. Toto považuji za racionální s ohledem na to, že finanční arbitr se na tyto spory specializuje.

⁴³ ust. § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi

1.5.2 Regresní náhrada vůči úředním osobám

Další zajímavé informace ve vztahu k úředním osobám jsem obdržel ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR, které se vyjádřilo k otázce regresního počtu případů u úředních osob. Ministerstvo spravedlnosti ČR si sice nevede exaktní statistiku ohledně počtu a výše regresních náhrad, nicméně obdržel jsem informaci v tom smyslu, že nejčastějšími škůdci jsou notáři a soudní exekutoři.

Zatímco u notářů není výše regresní náhrady vysoká a jedná se o drobné přestupky, u soudních exekutorů jsou regresní náhrady zpravidla vyšší, neboť vyšší bývá zpravidla i rozsah škody, kterou soudní exekutoři způsobí (např. zpronevěra deponovaných prostředků apod.)

Poněkud odlišný je však postup vymáhání regresní náhrady vůči osobám soudců a státních zástupců, když dle informací Ministerstva spravedlnosti ČR se regresní náhrada vůči těmto úředním osobám neuplatňuje, a to údajně z důvodů, že vymáhat regresní náhradu vůči soudcům by bylo „krajně nevhodné“. Současně Ministerstvo spravedlnosti ČR použilo argumentaci, že ctí Ústavu ČR a princip nezávislosti soudce v tom smyslu, že respektují právní názor daného soudce, a to i v případě, pokud by došlo ke způsobení škody ze strany soudce.

Dle informací Ministerstva spravedlnosti ČR je také poměrně komplikované usvědčit soudce prostřednictvím kárné žaloby a obecně platí, že kárné žaloby jsou na soudce podávány toliko v případech, kdy jsou z jejich strany způsobovány opakované průtahy v soudních řízeních. Takováto argumentace se jeví jako alibistická, diskriminační a zcela nepřijatelná, neboť jsem toho názoru, že zákon by měl být uplatňován stejným způsobem vůči všem osobám bez ohledu na rozdíl ve společenské funkci, zaměstnání, věku, pohlaví atd. Považuji za nesmyslné, aby soudce byl odpovědný za výkon své funkce, nicméně domnívám se, že ani absolutní vyjmutí odpovědnosti není možné a žádoucí.

Na jednu stranu jsem té domněnky, že pokud by soudci měli plnou odpovědnost za svá rozhodnutí, vedlo by to k devalvací českého justičního systému, neboť *ad absurdum* by žádný soudce nechtěl nést případnou

odpovědnost (a nebylo by rozhodováno vůbec či by toto vedlo k vysokým průtahům), pokud by se *ex post* zjistilo, že jeho právní názor byl vadný.

Nejsem však ani zastáncem absolutní neodpovědnosti, která však nyní z neformálního hlediska v české justici panuje. Soudci ze zcela pochopitelných důvodů nechtějí o tomto tématu hovořit, stojí za svou definitivou a lze si jen stěží představit, že se v tomto ohledu v brzké době něčeho změní, nicméně domnívám se, že částečná odpovědnost (byť nejsem schopen nyní jasně specifikovat konkrétní formu této odpovědnosti) by měla za následek narovnání soudcovského prostředí (jinými slovy opadnutí určité nedotknutelnosti, respektive pocitu nedotknutelnosti a absolutní moci, kterou se, bohužel, někteří soudci netají) a zkvalitnění přístupu justice k veřejnosti či zkvalitnění justice obecně.

Tak například v nedávné době jsem zaznamenal případ, kdy soudkyně Okresního soudu v Děčíně odnášela desítky spisů z budovy soudu domů s tím, že jí vyhovuje práce v noci a o víkendech.⁴⁴ Tímto případem se zabýval mimochodem kárný senát Nejvyššího správního soudu ČR, nicméně v konečném důsledku konstatoval, že se nejedná o kárné provinění, nicméně udělil této soudkyni důtku za průtahy ve věcech projednávaných touto soudkyní.

S rozhodnutím kárného senátu Nejvyššího správního soudu ČR zásadně nesouhlasím, a to ani v jednom z projednávaných kárných provinění. Jednak mi přijde nedostatečné udělení trestu ve formě důtky, když nápad kárné žaloby spočíval v přibližně 150 případech, v nichž mělo docházet k průtahům ze strany této soudkyně a rovněž se nemožu ztotožnit s konstatováním, že odnášení spisů z budovy soudu domů není kárným proviněním.

Je nasnadě uvést, že byť žádný právní předpis nestanovuje, resp. nezakazuje odnášení spisů ze soudu, shledávám za naprosto zřejmé, a to již z hlediska obecného právního povědomí, že si soudkyně musela být vědoma skutečnosti, že nepostupuje správně.

⁴⁴ Na děčínském soudu panuje „toxická atmosféra“, konstatoval kárný senát – Česká justice. *Homepage – Česká justice*[online]. Praha 12. 10. 2021 [cit. 2022-03-13] Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/10/na-decinskem-soudu-panuje-toxicka-atmosfera-konstatoval-karny-senat/>

Domnívám se, že nemůže být pochyb o tom, že soudkyně porušila nejen zákon, nýbrž došlo z její strany k zásahu do základních lidských práv garantovaných ústavními zákony, tudíž kárné provinění v této formě považují za velmi závažné a současně za doslova nepochopitelné, že kárný senát Nejvyššího správního soudu ČR nedospěl k totožnému závěru. Ono porušení LZPS spočívá podle mého názoru v porušení práva na spravedlivý proces, neboť může docházet k manipulaci se spisy, dokonce některé listiny se mohou ztratit, navíc soudkyně nerespektuje to, že soudní spis má být u soudu, není proto přípustné, aby s tímto kdokoliv manipuloval, což platí bez výjimek, včetně personálu soudu. Souvisí to i s tím, že mohlo dojít k situaci, když by některý z účastníků řízení chtěl nahlédnout do spisu, a to neprodleně z legitimních důvodů, a toto by mu nebylo umožněno na základě skutečnosti, že soudní spis by se nacházel doma u paní soudkyně. I v tomto případě jsem bohužel nucen uvést, že někteří soudci si přisvojují pravomoci, jimiž nejsou ze zákona nadáni.

Domnívám se, že je na místě uvést i hypotézu, že soudkyně by mohla být trestně odpovědná za tuto praktiku, neboť by se mohlo jednat o naplnění znaku skutkové podstaty zneužití pravomoci úřední osoby dle ust. § 329 TZ. Současně aplikace tohoto postupu znevažuje postavení soudu, působí vysoce netransparentně a může zakládat důvod pro námitku podjatosti, když každý soudce, jenž by toto praktikoval, by mohl manipulovat s listinami obsaženými ve spise, případně by mohl vynášet informace z jednotlivých spisů, což by také vedlo k porušení práva na spravedlivý proces, práva na ochranu osobnosti a rovněž *in eventum* k zásahu do lidské důstojnosti, pokud by se k informacím ze spisu dostala například osoba z rodinného okruhu soudkyně.

Je na místě uvést i neoprávněný zásah do soukromého života či neoprávněné shromažďování údajů o účastnících sporů, které daná soudkyně řešila.

Pro příklad proporcionality je vhodné uvést, že pokud účastník jde nahlížet do spisu, na každém soudu, a toto je třeba zdůraznit, je prostor, v němž dochází k nahlížení do spisů, detailně monitorován kamerami a příslušnými pracovníky tak, aby nedošlo k nepřipustné manipulaci se spisy. Naproti tomu soudkyně může (jak vidno) se spisy, a to dokonce ve vysokém rozsahu, za něž lze považovat

počet 150 spisů, manipulovat se spisy, a to bez dohledu kohokoliv a de facto libovolně, když jí bylo umožněno odnášet spisy domů a současně bylo shledáno, že se nejedná o kárné provinění. Takový přístup je odsouzeníhodný, nespravedlivý a doslova ukázkou arogance moci určité skupiny lidí.

1.5.3 Dělení přístupu k regresní náhradě škody

Ministerstvo spravedlnosti však dělí i přístup k regresní náhradě škody i mezi soudci a státními zástupci, k čemuž se nepřímo vyjádřilo. Zatímco u soudců není vůle tuto náhradu vymáhat vůbec, u státních zástupců by k regresní náhradě škody sáhlo v případě, pokud by státní zástupce postupoval v rozporu se zákonem například v tom smyslu, když by trestně stíhal obviněného, u něhož by se prokázalo, že trestný čin se nestal či za daný trestný čin by byl shledán odpovědný někdo jiný.

Současně však Ministerstvo spravedlnosti ČR uvedlo, že vůle vymáhat regresní náhradu vůči státním zástupcům také není vysoká a žádoucí, neboť státní zástupci nejsou zpravidla úspěšní v trestních řízeních v situacích, kdy dochází k důkazní nouzi, jejímž následkem dojde k zastavení trestního stíhání. I v tomto případě jsem nucen takovouto argumentaci odsoudit za nepřijatelnou a diskriminační, neboť z praxe a z judikatury jsou mi známy případy, kdy státní zástupce vedl trestní řízení proti vůli policejního orgánu, když policejní orgán například neshledal, že by se jednalo o trestný čin, případy mediálně známé, kdy totožní státní zástupci vyšetřovali opakovaně totožné obviněné za obdobnou, avšak neprokázanou trestnou činnost (zde se vyloženě nabízí nikým neřešená otázka podjatosti státního zástupce) nebo případy, kdy státní zástupce vedl trestní řízení pro přešpek (později v řízení vyšlo najevo, že se nejedná o trestný čin) či že trestní řízení (a na tyto případy je judikatura velmi bohatá) se vedlo za velmi zvláštních okolností a docházelo k porušování zákona od počátku zahájení úkonů trestního řízení až do podání obžaloby či že trestní řízení se vedlo s cílem obvinít tzv. zájmové osoby a v průběhu řízení a za cenu nezákonného zasahování do základních lidských práv a svobod nalézt způsob, jenž by zavadával důvodnost vedeného trestního řízení a následného podání obžaloby.

Takovéto případy bohužel nejsou ojedinělé, jsou však odsouzeníhodné a vůči obdobnému přístupu by měla být aplikována nejprísnejší regresní či jiná represivní opatření, a to nejen vůči státním zástupcům, nýbrž i vůči příslušníkům policie ČR. Není pochyb o tom, že by významným způsobem klesl počet žalob o náhradu škody vůči státu, nýbrž stát by ušetřil i dovolím si odhadnout minimálně desítky milionů korun ročně. Dlužno podotknout, že složkou, která má v kompetenci regresní náhradu škody je kromě specializovaného kárného senátu i právě Ministerstvo spravedlnosti ČR, které však, jak jsem zmínil, nemá motivaci v dané problematice konat. Situace je o to zarážející, že na straně orgánů činných v trestním řízení nespočívá toliko vydání nezákonného rozhodnutí, jež má za následek nezákonnost trestního řízení a následné zproštění obviněného z odpovědnosti na trestném činu a vznik titulu pro náhradu nemajetkové újmy, nýbrž i to, že orgánům činných v trestním řízení se nevyhýbají ani průtahy (nesprávný úřední postup) a následný vznik titulu pro náhradu nemajetkové újmy.

Za zmínku stojí například rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 12. 12. 2017 pod č. j. 12 Ksz 7/2017-51, jenž konstatoval, že státní zástupce porušil zákon, když nevydal v odpovídající době usnesení, kterým by došlo k propuštění obviněného z vazby a obviněný tak strávil ve vazbě 40 dnů navíc, aniž by k tomuto byl zákonný důvod.⁴⁵

Taktéž se nemohu ztotožnit s rozhodnutím Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. 6. 2020 pod č. j. 12 Ksz 7/2019-196, když v tomto rozhodnutí soud sice proklamoval porušení zákona ze strany státních zástupců v důsledku toho, že státní zástupkyně (a jí nadřízená státní zástupkyně, jež měla vykonávat dozor) stíhala obviněné zastupitele města způsobem, i přesto, že veškeré okolnosti nasvědčovaly tomu, že se trestný čin nestal, nicméně nedošel ve svém závěru k tomu, kdy by uplatnil regres vůči státním zástupcům, a to z důvodu, že nebyl dostatečným způsobem (především pro formální nedostatky) zpracován návrh na kárné potrestání.⁴⁶ I v tomto případě jsem nucen být velmi kritický, neboť považuji za zjevné a alibistické, že motivace kárného senátu na potrestání státních zástupců nebyla dostatečná, neboť kárný senát neměl posuzovat toliko formální stránku věci, nýbrž měl a v tomto se domnívám, že měl jednoznačnou přednost,

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 12. 12. 2017 č. j. 12 Ksz 7/2017-51

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. 6. 2019 č. j. 12 Ksz 7/2019-196

posuzovat také veřejný zájem, respektive proporcionálně určit, který zájem převažuje.

S ohledem na délku řízení, počet obviněných, škodu způsobenou státními zástupci, složitost řízení (nejednalo se o složitý případ, navíc státní zástupkyně zcela ignorovala zřejmé nedostatky a dopustila se opakovaně flagrantního porušení zákona) a současně i medializaci případu, považuji rozhodnutí kárného senátu doslova za selhání. V předmětném rozhodnutí bych však našel jeden pozitivní prvek, a to, že státním zástupcům byl daným rozhodnutím vymezen jasný rozsah kárné odpovědnosti a též lze považovat toto rozhodnutí za jakýsi poslední ústupek vůči státním zástupcům ve vztahu k nekvalitně odvedené práci a to i *pro futuro*.

1.6 Újma způsobená nezákonným rozhodnutím

Odpovědnost státu za újmu vzniklou na základě nezákonného rozhodnutí uvozuje ust. § 7 až § 8 OdpŠk. Jako součást lze považovat i nezákonná rozhodnutí o vazbě, trestu či ochranném opatření, jež uvozují ust. § 9 až § 12 téhož zákona. Charakteristické pro obě skupiny případů je, že stát rozhoduje o právech, oprávněních a povinnostech adresátů. Dlužno poznamenat, že zákon neobsahuje taxativní vymezení typů rozhodnutí, vůči nimž může být aplikován. Tudíž není rozhodné, zda se jedná o rozhodnutí procesního či meritorního charakteru. Jako stěžejní však považuji ust. § 8, jenž uvozuje podmínku, že aby bylo možné uplatnit nárok na náhradu škody v důsledku vzniku nezákonného rozhodnutí, je třeba, aby pravomocné rozhodnutí bylo zrušeno (v ideálním případě) či alespoň změněno. V obecné rovině lze taktéž konstatovat, že se jedná o rozhodnutí v trestních věcech, správních věcech i v občanskoprávních věcech.

Soud, jenž posuzuje výši kompenzace za újmu vzniklou v souvislosti s vydáním nezákonného rozhodnutí je vázán rozhodnutím, jež zrušilo či změnilo rozhodnutí, které bylo původně pravomocné, jinými slovy není oprávněn posuzovat, zda došlo k porušení zákona či nikoli a je plně vázán důvody, jež vyslovil orgán, jenž zrušil nezákonné rozhodnutí.

Ke zrušení pravomocného rozhodnutí může v řízeních ve věcech občanskoprávních dojít toliko na základě úspěšného dovolání či úspěšné žaloby pro zmatečnost (případně v úspěšných žalobách na obnovu řízení, nicméně v těchto by nárok na náhradu škody byl při nejmenším diskutabilní).

Na tyto instituty a postupy reflektuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen OSŘ), zejména prostřednictvím ust. § 228 - § 235i v případě žaloby na zmatečnost a ust. § 236 až § 243g.⁴⁷ Z praxe je mi rovněž známo, že ve správních řízeních je možné brojit vůči nezákonným rozhodnutím prostřednictvím přezkumných řízení, v nichž správní orgány přezkoumávají pravomocná rozhodnutí, když lze důvodně pochybovat o zákonnosti takových rozhodnutí.⁴⁸

Současně je možné zvrátit nezákonné správní rozhodnutí skrze úspěšnou obnovu řízení. V trestních řízeních, jak plyne například z ust. § 265a až § 265s zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu (dále jen „TŘ“) je možné podat dovolání, případně stížnost pro porušení zákona dle ust. § 266 až § 276 téhož zákona. TŘ podrobně upravuje ve výše uvedených ustanoveních průběh, specifika, náležitosti, aktivní legitimaci či účastníky těchto institutů. Za zmínku stojí, že v případě obou těchto mimořádných opravných prostředků rozhoduje Nejvyšší soud ČR, přičemž k podání stížnosti pro porušení zákona je aktivně legitimován toliko ministr spravedlnosti, a to v zákonem stanovených případech a za taxativně stanovených podmínek.⁴⁹

1.6.1 Judikatorní výklad

Za velmi pozitivní ve vztahu k této problematice považuji pestrou judikaturu, z níž si dovoluji zmínit například nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 9. 2013 pod č. j. I. ÚS 215/12-1, v němž Ústavní soud ČR konstatoval, že domovní prohlídka nařízená na základě nezákonného rozhodnutí zakládá nárok na náhradu škody dle OdpŠk.⁵⁰ Právní názor v tomto duchu považuji za logický, racionální a spravedlivý, neboť domovní prohlídka představuje výrazný zásah do

⁴⁷ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-848-7, str. 43

⁴⁸ ust. § 94 zákona č. 500/2004 Sb. správního řádu

⁴⁹ ust. § 266 TŘ

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 9. 2013 pod č. j. I. ÚS 215/12-1

osobnostních práv obviněného, tudíž pokud k nařízení této došlo v rozporu se zákonem, považuji za samozřejmý vznik nároku na náhradu škody. Ústavní soud ČR je v dané problematice velmi činný a to z důvodu, že tato úzce souvisí se základními lidskými právy a svobodami.

Další zajímavý případ lze spatřit v názoru Ústavního soudu ČR, že rozšíření aktivní legitimace na osoby blízké osobám, vůči nimž bylo zahájeno trestní stíhání, není možné aplikovat ve smyslu odpovědnosti státních orgánů za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.⁵¹ Ústavní soud mimo jiné v tomto nálezu vyslovil právní názor, že není možné v tomto smyslu extenzivně aplikovat ústavně garantovaná práva ve smyslu rozšíření aktivní legitimace na osoby blízké osobám, jež jsou faktickými účastníky řízení, respektive zejména osoby, vůči nimž je zahájeno trestní stíhání. Pro přesné pochopení situace je však třeba zdůraznit, že této osobě blízké vznikla újma v tom smyslu, že tato osoba musela podstoupit sérii psychologických a psychiatrických vyšetření a navíc tento zásah se negativně projevil i na vztazích v rodině a tato osoba blízká utrpěla újmu ve smyslu vyloučení z dětského kolektivu apod.

Osobně považuji právní názor Ústavního soudu ČR za nepřijatelný a v rozporu s LZPS, neboť došlo zcela nepochybně k zásahu do osobní integrity ve smyslu práva na ochranu soukromí a lidské důstojnosti, práva na duševní vývoj v péči rodičů, práva na nerušený rodinný život a práva na zdraví, když v tomto se ztotožňuji s právním názorem stěžovatelky. Stát měl v daném případě postupovat mnohem citlivěji, efektivněji a s výrazně vyšším důrazem ve věci, neboť se v tomto případě jednalo o dvě nezletilé děti, které si vlivem nesprávného postupu státního aparátu, jelikož selhal OSPOD, policie ČR i soudy, poneseu pravděpodobně doživotní následky.

Jsem toho názoru, že Ústavní soud se snažil vytvořit precedens proto, aby nedocházelo k uplatňování obdobných nároků, zejména rodinných příslušníků obětí, které byly stíhány v rozporu se zákonem. Takovýto právní postoj je pro mne však nepochopitelný a považuji jej za zcela nepřijatelný ve vztahu k demokratickému pojetí právního státu. Ústavní soud ČR podle mne v daném případě selhal, co do interpretace a co do posouzení daného případu. Z pozice

⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 10. 2019 pod č. j. IV. ÚS 2287/18-1

právního zástupce stěžovatelky bych se domáhal uplatnění práva u Evropského soudu pro lidská práva, neboť již z principu obecné spravedlnosti vyplývá, že újma v předmětné věci vznikla, Ústavní soud ČR však, podle mého mínění, alibisticky nepřiznal stěžovateli nárok na náhradu škody.

Ústavní soud ČR zodpověděl i otázku vadného posouzení interpretace obsahu výpovědi obviněného odvolacím soudem ve vztahu k nároku zakládajícímu postup dle OdpŠk.⁵² Zároveň Ústavní soud ČR konstatoval, že pokud obecné soudy dostatečným způsobem nezdůvodní rozhodnutí z důvodu nedostatku mezi příčinnou souvislostí a vznikem škody, vzniká poškozenému nárok na náhradu škody v důsledku nezákonného rozhodnutí.⁵³ Ústavní soud ČR mimo jiné judikoval, že nedostatečná procesní aktivita na straně poškozeného nemůže vést k nepřiznání nároku na náhradu škody způsobenou nezákonným rozhodnutím, které bylo následně zrušeno bez ohledu na procesní aktivitu poškozeného.⁵⁴

Ústavní soud ČR se vyjádřil i k odpovědnosti státu za nezákonné rozhodnutí, když obecný soud přehlédl skutečnosti, které vedly k naplnění podmínek odpovědnosti za škodu, avšak obecný soud přiznání takového nároku za interpretace OdpŠk fakticky vyloučil, když uzavřel, že tímto postupem došlo k porušení práva na spravedlivý proces.⁵⁵ Judikatura dále současně dovozuje, že obecné soudy jsou povinny zkoumat i skutečnost, že byl obviněný stíhán několik let pro skutek, jenž nebyl trestným činem.⁵⁶

Závěrem tohoto stručného judikaturního exkurzu z hlediska náhrady škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu veřejné moci poukazují na nález Ústavního soudu ČR ve vztahu ke správnímu řízení, když Ústavní soud ČR konstatoval, že rozhodnutí správního orgánu, které vyplynulo z nedostatečného zjištění skutkového stavu, zakládá poškozenému nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu veřejné moci.⁵⁷

⁵² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 2016 pod č. j. I. ÚS 2394/15-1

⁵³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 12. 2015 pod č. j. I. ÚS 1680/13-2

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 3. 2014 pod č. j. II. ÚS 1667/12-1

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 6. 2021 pod č. j. II. ÚS 3516/20-2

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 8. 2021 pod č. j. III. ÚS 3271/20-1

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 12. 2020 pod č. j. IV. ÚS 2841/19-1

Domnívám se, že se jedná o poměrně důležité precedenční rozhodnutí, které by v praxi mohlo znamenat, že správní orgány budou postupovat pečlivěji, odborněji a zároveň budou šetřit odpovídajícím způsobem práva účastníků řízení, podezřelých nevyjímaje. Z velmi pestré judikatury stojí za zmínku i nedávný náleží Ústavního soudu ČR (ve vztahu k Nejvyššímu soudu ČR), který konstatoval, že Nejvyšší soud ČR je povinen řádným způsobem odůvodnit odmítnutí dovolání za předpokladu, že odvolatel odpovědně vymezil právní otázku k posouzení Nejvyššího soudu ČR, když v opačném případě vzniká poškozenému nárok na náhradu škody v důsledku nezákonného rozhodnutí.⁵⁸

Tento náleží vítám a hodnotím jako zajímavý a důležitý, neboť zákon platí pro všechny dotčené subjekty stejně a tudíž, pokud je tento postup vytýkán obecným soudům, není možné uplatňovat jiný přístup vůči Nejvyššímu soudu ČR či Nejvyššímu správnímu soudu ČR.

1.7 Nesprávný úřední postup

Za nesprávný úřední postup lze považovat porušení pravidel předepsaných právními normami, které byly vyvolány činností státních orgánů s výjimkou těch, které nejsou činnostmi rozhodovacími.⁵⁹ Pojem nesprávného úředního postupu není zákonem zřetelně stanoven, proto je především povinností soudů tento pojem v praxi odpovídajícím a žádoucím způsobem interpretovat. Pro korektní pochopení se domnívám, že je nutné uvést, že jako nesprávný úřední postup lze označit například úkony, jež vedou k nesprávnému posouzení věci (shromáždění irelevantních důkazů či jiných podkladů, které následně slouží k vydání rozhodnutí), nedodržení zákonem stanovených lhůt, absence rozhodnutí či nevydání rozhodnutí v odpovídající lhůtě, nečinnostní vady obecného typu či vady ve způsobu vedení řízení.

1.7.1 Typologie nesprávného úředního postupu

Považuji za samozřejmé, že je potřeba vymezit lhůty pro jednotlivé typy řízení výše uvedených. Tak například v občanském soudním řízení je nutné zmínit

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 9. 2021 pod č. j. IV. ÚS 1898/21-1

⁵⁹ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-848-7, str. 147

lhůtu stanovenou pro soud s odkazem na ust. § 75c odst. 2 OSŘ, která uvádí, že soud musí rozhodnout do 7 poté, co byl podán návrh na vydání předběžného opatření.⁶⁰ V opačném případě by se jednalo o vznik nároku na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem.

Za zmínku rovněž stojí povinnost soudu doručit účastníkům stejnopis rozsudku, a to do 30 dnů ode dne vyhlášení rozsudku. Tato povinnost vyplývá z ust. § 158 odst. 4 OSŘ, přičemž nedodržení této povinnosti lze nepochybně považovat za nesprávný úřední postup a následný vznik nároku na náhradu škody.⁶¹ Z praxe jsou mi známy případy, kdy soud nejen, že nedodržel tuto lhůtu, dokonce ji nedodržel opakovaně, kdy se řízení vrátilo k novému projednání ze strany odvolacího soudu. V tomto zdánlivě jednoduchém úkonu jsou však známa pochybení soudů i ve smyslu nedoručení stejnopisu rozsudku všem účastníkům či neprodloužení lhůty (což soud dle věty druhé téhož ustanovení je oprávněn učinit, a to až o dalších 60 dnů).

Vysokou důležitost dovozují i z lhůty, kterou stanovuje ust. § 404 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), které uvozuje, že o návrhu na vydání předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí musí soud rozhodnout do 48 hodin od podání takového návrhu.⁶² Z praxe je mi znám případ, kdy soud v tomto typu věci rozhodl v sobotu, neboť návrh byl podán v pátek v pozdních večerních hodinách. Rovněž disponuji informací z praxe, že soudy mají dle stanoveného rozvrhu práce stanovené, kteří jednotliví soudci mají tzv. příslužbu, což platí i pro mnou demonstrováný příklad, neboť tito soudci musí v případech, jež nesnesou odkladu, pracovat i mimo běžnou pracovní dobu. Jedná se mimochodem o případy, kdy je třeba rozhodnout o vazbě obviněného v pozdních večerních hodinách, případně o neodkladných úkonech, jež má činit policejní orgán a je k těmto třeba souhlasu soudu nebo v případech, jako je výše uvedený, kdy soudce musel rozhodnout o víkendu o výše zmíněném předběžném opatření.

⁶⁰ ust. § 75c odst. 2 OSŘ

⁶¹ ust. § 158 odst. 4 OSŘ

⁶² ust. § 404 ZŘS

Z hlediska trestního řízení je podstatné poukázat na ust. § 179b odst. 4, jež uvozuje, že zkrácené přípravné řízení musí být skončeno do dvou týdnů od jeho zahájení.⁶³ V opačném případě je poškozenému dán nárok na uplatnění náhrady škody v důsledku nesprávného úředního postupu.

Za velmi důležité a časté považuji aplikování ust. § 72 TŘ, když toto ustanovení specifikuje povinnost soudce v přípravném řízení přezkoumávat každé 3 měsíce trvání vazebních důvodů.⁶⁴ Pokud by nastala situace, když by soud (buď i poslední den této lhůty) nerozhodl o trvání či propuštění z vazby, došlo by k zásahu do osobnostních práv obviněného a tento by měl být neprodleně propuštěn po uplynutí této lhůty. V případě, že by nedošlo k tomuto postupu a obviněný by byl nedůvodně a v rozporu se zákonem i nadále držen ve vazbě, bylo by to příčinou pro vznik nároku na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem, ostatně takovéto případy se i v nedávné minulosti staly a postup obecných soudů v tomto duchu byl vyčítán Ústavním soudem ČR a rovněž Nejvyšším soudem ČR.

Za zmínku ve vztahu k trestnímu řízení stojí i právní názor Nejvyššího soudu ČR, s nímž se zcela ztotožňuji, že nesprávným úředním postupem, s nímž je spojen následný vznik nároku na náhradu škody, je nepochybně závěr, kdy soud dospěje k tomu, že trestní stíhání skončí postoupením věci do přestupkového řízení.⁶⁵

Ve vztahu k zákonu č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „SŘ“) považuji za zajímavé zmínit, že správní orgán je povinen vydat rozhodnutí do 30 dnů, a to ode dne, kdy došlo k zahájení řízení, současně platí, že v řízeních v nichž je nutno provést například složitější dokazování, může být tato lhůta prodloužena až o dalších 30 dnů.⁶⁶ S ohledem na toto ustanovení tak pro správní orgán platí, že je povinen vydat rozhodnutí nejpozději do 60 dnů od počátku řízení, tudíž lze uzavřít, že nedodržení této lhůty zakládá poškozenému nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem.

⁶³ ust. § 179b odst. 4 TŘ

⁶⁴ ust. § 72 TŘ

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2016 č. j. 30 Cdo 4771/2015

⁶⁶ ust. § 71 odst. 3 SŘ

Z praxe je mi známo, že správní orgány tyto lhůty téměř vůbec nedodržují, je však otázkou na kolik je tento postup, který je v rozporu se zákonem, příčinou jejich nečinnosti a na kolik se jedná o účelový postup účastníků řízení, kteří velmi často prodlužují různé typy správních řízení, ať již svou nečinností (například ve stavebních řízeních) či účelovým prodlužováním průběhu správního řízení (například v přestupkových řízeních), čímž však nelze objektivně po správních orgánech požadovat dodržení těchto zákonem stanovených lhůt.

V případech, kdy dochází k nerespektování lhůt v důsledku excesivního přístupu účastníků, je však otázka nároku na náhradu škody za nesprávný úřední postup diskutabilní. Jsem však toho názoru, že pokud by se prokázalo opakované nedodržování těchto lhůt, jehož příčinou by byla nečinnost správního orgánu, bylo by na místě uvažovat o odškodnění vůči účastníkům řízení, kteří by se touto nečinností cítili dotčeni na svých právech. Dovedu si představit, že se tyto případy budou týkat například probíhajících stavebních řízení, která jsou zatížena příliš formalistickou úpravou stavebního zákona (183/2006 Sb.), když není výjimkou, že tato řízení trvají i několik let. Pro všechny výše uvedené typy řízení však platí jeden společný jmenovatel, za kterého lze považovat například nedoručování písemností zástupcům účastníků řízení, neustanovení opatrovníka v řízeních, kde je tento prvek nezbytný či chybný způsob doručování písemností (například korespondenční namísto datové schránky, apod).

Jako další příklad nesprávného úředního postupu lze použít poškození věci vlastníka, k němuž došlo v době, kdy tato byla v dispozici státu. Nejtypičtějším příkladem je podle mého názoru poškození věci, jež vzniklo v důsledku aplikace ust. § 79 TR, které umožňuje orgánům činným v trestním řízení zajistit věci důležité pro trestní řízení. Orgány činné v trestním řízení mají povinnost zabezpečit věci osob, které byly vzaty do vazby, případně umožnit, aby se o tento majetek postaraly jiné osoby a předešlo se tak vzniku škody na tomto majetku. V případě, že tuto povinnost stát zanedbá, vzniká poškozenému nárok na náhradu újmy vzniklé nesprávným úředním postupem.

Je třeba zdůraznit, že stát samozřejmě odpovídá i za poškození věci, k němuž došlo při samotném výkonu rozhodnutí. Z praxe je mi znám případ, kdy byla zajištěna nemovitost obviněného, nicméně orgány činné v trestním řízení tuto

mimochodem plně vybavenou nemovitost (rodinný dům) nezabezpečily dostatečným způsobem. Došlo ke zcela absurdní situaci, kdy nemovitost byla zapečetěna bezpečnostními páskami, avšak vchodové dveře zůstaly zcela nepochopitelně odemčené. O nemovitost se poškozený nemohl starat, neboť měl zamezen přístup do nemovitosti a orgány činné v trestním řízení nezajistily zabezpečení nemovitosti, když na tuto povinnost zcela rezignovaly. Poškozenému byl přístup do nemovitosti po opakovaných výzvách umožněn až po více, než dvou letech od doby, kdy došlo k zajištění nemovitosti, neboť poškozený disponoval informacemi, že nemovitost není zabezpečená a že došlo ke ztrátě či lépe řečeno k odcizení movitého vybavení nemovitosti. Ihned poté, jakmile došlo ke zpřístupnění nemovitosti, poškozený zjistil, že byl znehodnocen či odcizen movitý majetek v hodnotě několika stovek tisíc korun. V současné době tak v této věci probíhá řízení o nároku na náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem.

1.7.2 Výkon dohledové činnosti

Problematiku nesprávného úředního postupu shledávám jako velmi podnětnou, když o nesprávném úředním postupu lze hovořit i tehdy, když stát vykonává tzv. dohledovou činnost. Pod pojmem dohledové činnosti si představuji zejména dozor ústředních správních orgánů. Typicky se bude jednat o ministerstva, dále o Český statistický úřad, Úřad vlády ČR, Úřad pro ochranu osobních údajů, Českou obchodní inspekci nebo Českou národní banku.⁶⁷

Dohledovou činností se rozumí především dodržování procesních postupů, lhůt a efektivita a účelnost ve vztahu k podřízeným subjektům těchto ústředních správních orgánů. Příkladem, kdy dojde ke zneužití či nedodržení dohledové činnosti je poté nepřiměřeně přísný zásah dohledového orgánu či naopak nedostatečná aktivita projevovaná zejména nečinností dohledových orgánů. V momentu, kdy dojde k nesprávnému úřednímu postupu v tomto smyslu, je však na místě zkoumat vznik nároku na náhradu škody.

⁶⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1, str. 116

Z judikatury je znám případ, kdy Ústavní soud ČR konstatoval vznik nároku na náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem, kdy živnostenský úřad postupoval nesprávně, když neověřil platnost občanského průkazu u osoby při ohlašování živnosti.⁶⁸

Za zmínku stojí i určení nesprávného úředního postupu, když dojde k podání návrhu na nařízení exekuce s tím, že oprávněný předpokládá správnost exekučního titulu a jedná tak v dobré víře a následně dojde k zastavení exekučního řízení pro nezpůsobilost exekučního titulu, která vznikla na straně soudu vyznačením chybné doložky právní moci.⁶⁹ V takovém případě je na místě uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé v důsledku nesprávného úředního postupu. Judikatura je v této problematice velmi pestrá, proto si dovoluji uvést na příkladu ještě jeden zajímavý nálezy, kterým Ústavní soud ČR konstatoval, že nečinnost orgánu státní správy, a sní spojené nesplnění závazku vyplývajícího ze smlouvy o dílo, zakládá odpovědnost státu za škodu vzniklou nesprávným úředním postupem.⁷⁰

Poškozenému současně nelze přičíst k tíži situaci, kdy není schopen přesně určit a prokázat výši škody způsobenou nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, přičemž však prokáže a odůvodní, že mu taková škoda vznikla, ostatně v tomto světle se vyjádřil Ústavní soud ČR.⁷¹ S tímto právním názorem se plně ztotožňuji, neboť podle mého názoru toto vyplývá z OdpŠk, současně si lze stěží představit, jak by v některých případech měl poškozený odvodit či přesně vypočítat újmu způsobenou například zásahem do rodinného života, tudíž pokud by obecné soudy tuto část nemoderovaly a nárok na náhradu škody by zamítly, nepochybně by to znamenalo zásah do ústavně garantovaných práv poškozeného.

Závěrem této subkapitoly si dovoluji uvést, že regresní úhradou vůči osobám, jež se podílely na vzniku škody, se zabývat nebudu, a to především z toho důvodu, že se z pohledu praxe nejedná o zásadní téma a jejíž aplikace je sice formálně uzákoněna, nicméně v praxi se jedná o velmi ojedinělé případy,

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2016 č. j. IV. ÚS 2598/15-1

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 2. 2011 č. j. III. ÚS 2888/10-1

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 10. 2008 č. j. II. ÚS 99/07-1

⁷¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 7. 2014 č. j. II. ÚS 1430/13-2

navíc jak již bylo uvedeno, zájem státu na vymáhání regresu vůči úředním osobám, které se podílely na vzniku škody, není příliš velký, proto jsem se rozhodl nevěnovat tomuto tématu zvláštní pozornost.

1.8 Průtahy v řízení

S pojmem nesprávného úředního postupu souvisí i porušení povinnosti učinit úkon či vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, ostatně tuto problematiku reflektuje ustanovení § 13 odst. 1 OdpŠk. Judikatura s tím spojuje i určitou formu nečinnosti státního orgánu či jiné vady ve způsobu, jakým je řízení vedeno. Tak například Nejvyšší soud ČR vyjádřil právní názor, že pro úvahu zakládající nárok poškozeného na náhradu škody způsobenou průtahy v soudním řízení, se musí jednat o spor o právo či závazek, který je opravdový, vážný a původ tohoto závazku či práva má základ ve vnitrostátním právu a je soukromoprávní povahy.⁷²

Oblast soudních průtahů je podle mého názoru podceňovaným společensko-právním tématem, když k uvedení jednotlivých důvodů, které mne vedou k tomuto názoru, se dostanu v této subkapitole. Je nasnadě konstatovat, že tam, kde zákon nestanoví žádnou konkrétní lhůtu, bude určení toho, zda se jedná o průtahy poněkud komplikovanější. V občanském soudním řízení je konkrétní lhůta stanovena například pro vydání předběžného opatření, když dle OSŘ je touto lhůtou 7 dní od podání návrhu.⁷³ Jako další příklad lze uvést lhůtu pro vydání předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí, kde je stanovena lhůta 48 hodin od podaného návrhu.⁷⁴ Dále je soud vázán z hlediska trestního řízení, například lhůtou pro přezkoumávání trvání vazebních důvodů, k čemuž má docházet nejpozději každé 3 měsíce.⁷⁵

V obecné rovině lze soudní průtahy definovat jako nežádoucí zásah do práv účastníka řízení způsobený nečinností soudu či nepřiměřenou délkou soudního řízení. Ačkoli se to nemusí na první pohled jevit jako zřejmé, domnívám se, že podstatným prvkem při posuzování průtahů v řízení je test proporcionality

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2015 č. j. 30 Cdo 344/2014

⁷³ ust. § 75c odst. 2 OSŘ

⁷⁴ ust. § 404 ZŘS

⁷⁵ ust. § 71 TŘ

mezi právem na spravedlivý proces a zásadou hospodárnosti řízení. Již z tohoto důvodu se domnívám, že je poměrně složité určit přiměřenou dobu pro vydání rozhodnutí, ovšem je třeba pamatovat na to, že existují i výjimky, jako například případ, jež jsem popsal shora. Nejvyšší soud ČR také vyslovil zajímavý právní názor, a to v tom duchu, že pokud není pravomocně ukončeno trestní řízení, nemůže soud rozhodující v občanském soudním řízení spravedlivě určit vhodnou formu nápravy za nemajetkovou újmu, neboť poškozenému je možné poskytnout kompenzaci v samotném trestním řízení ve formě zmírnění ukládaného trestu, což má přednost před kompenzací finančního charakteru.⁷⁶

Za zmínku stojí, že nepřiměřená délka řízení znamená pro poškozeného určitý typ morální újmy, tudíž není vyžadováno, aby poškozený svá tvrzení podpořil důkazy, neboť samotná újma vzniká již pouhým porušením práva, to však lze uvést pouze ve vztahu k újmě spočívající v nejistotě ohledně výsledku řízení, jejíž obsah by bylo možné jen obtížně prokazovat. Pokud jde o jiné následky, tyto je samozřejmě nejen tvrdit, ale i prokázat. Současně je třeba konstatovat, že pro určení, zda se jedná o průtahy v řízení, není rozhodné, zda účastník řízení uplatňoval svůj návrh u Evropského soudu pro lidská práva.⁷⁷ Takovýto právní názor ostatně považuji za střízlivý a argumentaci v tomto směru shledávám překvapující, neboť žádný právní předpis takovou povinnost nestanoví,aráží mne však, že obecné soudy byly v minulosti schopné argumentovat opačným způsobem.

1.8.1 Zásada rychlosti a hospodárnosti řízení

Nelze nezmínit zásadu rychlosti a hospodárnosti vedení řízení, která stanoví, že správní orgán je povinen vyřizovat věci bez zbytečných průtahů a současně je povinen postupovat tak, aby nikomu nevznikaly neodůvodněné náklady.⁷⁸

Za velmi zajímavou považuji interpretaci této zásady prof. JUDr. Jiřím Jelínkem, CSc., jenž konstatoval, že porušení této zásady vnímá za odmítnutí spravedlnosti, a rovněž, že opakem odmítnuté spravedlnosti je neuvážené trestní

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 1. 2013 č. j. 30 Cdo 2310/2012

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2010 č. j. 30 Cdo 3026/2009

⁷⁸ ust. § 6 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu

řízení, jež může jít na úkor zjištění skutkového stavu nebo na úkor práv osob zúčastněných na řízení (poškozený může mít zájem na náležitém zjištění skutkového stavu a potrestání pachatele) a na úkor kvality řízení.⁷⁹

Tuto zásadu je potřeba interpretovat i aplikovat nejen z hlediska správního řízení, nýbrž i z hlediska trestního a z hlediska občanského soudního řízení, když je v obdobném smyslu obsahem i TRŘ a OSŘ. Vznik průtahů je třeba v každém typu řízení posuzovat individuálně, k čemuž má pomoci výše uvedená zásada rychlosti a hospodárnosti řízení. Za porušení této zásady je primárně odpovědný stát, nicméně je nutné zkoumat složitost, skutkovou a právní náročnost projednávané věci, délku řízení jako takovou a rovněž i chování účastníků řízení. Ústavní soud ČR rozvádí tyto skutečnosti do té míry, kdy uvádí, že je nezbytné hodnotit vzniklou škodu s důrazem na veškeré okolnosti, jež mohou mít dopad na výši náhrady, když se jedná například o ztrátu prestiže, narušení rodinných a sociálních vazeb, zdravotní potíže, omezení pracovních příležitostí atp.⁸⁰

1.8.2 Příklady průtahů v řízeních

Úvahy o odškodnění poškozeného ve vztahu ke způsobeným průtahům v řízení lze považovat za relevantní tehdy, když nevydáním rozhodnutí došlo k zásahu do majetkové sféry poškozeného. Příkladem škody, jež byla vyvolána průtahy v řízení, může být ušlý zisk, a to za dobu, od kdy došlo k připravovanému provozu zařízení do doby vydání kolaudačního rozhodnutí.

Jako relevantní se jeví úvaha, že by poškozený mohl v tomto smyslu požadovat nejen ušlý zisk, nýbrž i náklady spočívající ve změněném způsobu využití provozovny. Bude se jednat například o výdaje na mzdy zaměstnanců či ve výdajích na nezbytně nutnou údržbu provozovny.⁸¹

Je namístě uvést, že smyslem náhrady nemajetkové újmy, která vznikla v důsledku nepřiměřené délky soudního řízení, je odškodnění v penězích.

⁷⁹ Plánované legislativní změny by měly přispět ke zrychlení trestního řízení | *Senát Parlamentu České republiky* [online]. Praha 27. 2. 2008. [cit. 20.03.2022]. Dostupné z: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=46110&id_var=39194

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2016 č. j. IV. ÚS 3183/15-1

⁸¹ VOJTEK, Petr. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8, str. 151

Výjimkou může být například trestní řízení, k němuž se z hlediska přiměřenosti délky řízení vyjádřil Ústavní soud ČR například v nálezu ze dne 8. 2. 2010 č. j. I. ÚS 1305/09-1 a to tím způsobem, že kompenzace porušení práva na přiměřenou délku řízení může být dosažena způsobem trestnímu právu vlastním, a to v souladu s ústavním pořádkem.⁸²

Lze si představit, že v případech, v nichž je předmět věci jednoznačně vymezen a které by neměly být složité na průběh, jako je například řízení o určení výše výživného (vezmeme-li v potaz, že se jedná o jeho navýšení po dvou letech u jednoho nezletilého dítěte), nelze akceptovat délku řízení delší, než 6 měsíců. Jednak je na místě zájem nezletilého dítěte, současně není žádoucí, aby rodič následně splácel výživné, neboť toto je možné určit i zpětně. Bohužel jsem nucen konstatovat, že z praxe jsou mi známy případy, kdy se rodiče soudí o výživné i několik let a je samozřejmé, že tím, kdo na tyto soudní průtahy doplácí, jsou především nezletilí.

Jsem obeznámen například s řízením, v němž se čerstvě 16ti letý mladík stal účastníkem tohoto typu řízení, nicméně věc byla ze strany otce prodlužována tak efektivně, že mladík se stal plnoletým a v nedávné době oslavil dokonce devatenácté narozeniny. Sluší se podotknout, že spor zatím není u konce, což je tomuto, nyní bývalému účastníkovi řízení, lhostejné, neboť výživné hradí jeho otec přímo k jeho rukám již bez jakékoli asistence jeho matky (je zřejmé, že cílem otce nezletilých bylo nehradit výživné k rukám matky). Jeho o několik let mladší sestra však takové štěstí neměla, a byť otec dává dceři výživné mírně vyšší, než je soudem původně stanoveno, dcera příští rok taktéž dosáhne plnoletosti a případ, pakliže se do této doby nevyřeší, se ukončí de facto sám. Podotýkám, že průtahy v tomto řízení však nejsou způsobovány pouze kolizemi soudních jednání právních zástupců obou stran, nýbrž i tím, že daný případ řeší již třetí soudce, když dva předchozí si s efektivním řízením sporu hlavu příliš nelámali. Nebylo výjimkou, že jednání byla nařizována s několikaměsíčním odstupem, současně se projevila liknavost soudců a ztížené podmínky, v nichž soudy v letech 2019-2021 pracovaly. Pokud však případ posoudím optikou nezletilé dcery rodičů, její situace se za poslední 3 roky výrazně nezměnila a zastávám názor, že dcera by se

⁸² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2010 č. j. I. ÚS 1305/09-1

mohla zcela legitimně považovat za poškozenou v důsledku soudních průtahů vzniklých popisem výše uvedeným.

1.8.3 Posuzování výše zadostiučinění

Při posuzování výše nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudním řízení postupují soudy prostřednictvím interpretace ust. § 31a OdpŠk. Základním prvkem je rekapitulace průběhu posuzovaného řízení, v němž mělo dojít ke vzniku soudních průtahů s přihlédnutím k celkové délce řízení. K tématu posuzování výše nemajetkové újmy stojí za zmínku úryvek z odborného článku: *„Rozhodují-li soudy o právu na nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení, na začátku musí zjistit, jak dlouhé dané řízení bylo. Musí si tedy stanovit okamžiky, kdy řízení začalo a kdy skončilo, což ale nemusí odpovídat procesním předpisům. Zde se totiž zkoumá z hlediska hmotného práva, tj. z hlediska práva účastníka řízení, jak byl účastník v nejistotě ohledně výsledku řízení. Újma totiž spočívá v nejistotě účastníka o tom, jak řízení dopadne.“*⁸³

Lze v zásadě konstatovat, že samotný výsledek řízení není podstatný pro posouzení, zda k porušení práva spočívajícího v přiměřené délce trvání řízení došlo, současně není podstatný pro určení výše případného odškodnění, nicméně je třeba zkoumat, zda účastník řízení jednal v dobré víře, neboť pakliže by se prokázal nepoctivý úmysl, mělo by to za vznik nepřiznání nároku v souvislosti s nepřiměřenou délkou řízení. K otázce posouzení dobré víry se ostatně vyjádřil i Ústavní soud ČR, jenž tuto premisu rozvedl tak, že *„účastník uplatňuje v řízení svá práva v dobré víře ve správnost svých tvrzení, přičemž bezdůvodné oddalování rozhodnutí pro něj znamená přetrvávání nejistoty plynoucí ze samotné možnosti, že o jeho nároku bude rozhodnuto jinak“*⁸⁴ Takováto úvaha se jeví jako zcela logická a konformní s ústavním pořádkem i s OdpŠk.

⁸³ Nemajetková újma způsobená nepřiměřenou délkou řízení, zejména řízení správního | Právní prostor. *Právní prostor / Informační web nejen pro právníky* [online]. Praha 20. 12. 2018 [cit. 20.03.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/nemajetkova-ujma-zpusobena-nepriemerenu-delkou-rizeni-zejmena-rizeni-spravniho>

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 2012 č. j. IV. ÚS 1572/11-1

1.8.4 Průtahy v odškodňovacích řízeních

Náhradu nemajetkové újmy způsobenou průtahy v řízení je nutné uplatňovat prostřednictvím občanského soudního řízení. Jeho cílem by mělo být určení optimální a spravedlivé výše náhrady škody poškozenému, a to pokud možno v co nejkratší době.

V tomto samotném řízení by nemělo docházet k dalším průtahům, nemělo by být nepřiměřeně dlouhé a mělo by být vedeno efektivně a tím způsobem, aby poškozený dosáhl své satisfakce a aby náhrada škody splnila svůj účel, neboť těžko bychom mohli hovořit o přiměřené náhradě škody za průtahy v řízení, když by tyto vznikly i v řízení o náhradě škody způsobené průtahy v řízení. Bohužel, česká justice se s problémem soudních průtahů zabývá poměrně dlouhou dobu, nejsem však názoru, že se jí daří dostat situaci pod kontrolu, ostatně svůj názor podpořím analýzou (v jedné z následujících kapitol), kterou jsem zpracoval a v níž budou použita data, která jsem získal za dobu posledních 6 měsíců.

Na průtahy v samotném odškodňovacím řízení reaguje i stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010 tak, že: *„Nejvyšší soud považuje za nepřijatelné, aby řízení o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemateriální újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení bylo samo o sobě nepřiměřeně dlouhé, či aby v jeho průběhu dokonce docházelo k dalším průtahům. Jinými slovy řečeno, není přípustné, aby osoba domáhající se poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé řízení se znovu i v tomto řízení ocitala v situaci, kterou je možné kvalifikovat jako nepřiměřenou délku řízení.“*⁸⁵

S ohledem na výše uvedené jsem nucen konstatovat a dlužno podotknout, že mi takováto situace přijde absurdní, nicméně plně reflektující současný stav české justice, že dochází k průtahům i v řízeních o náhradě škody způsobené průtahy v řízeních. Jako jeden z hlavních důvodů lze podle mého názoru uvést, že řízení, v nichž se rozhoduje o nároku škody, jsou projednávána stejným způsobem a dle stejných pravidel, jako klasická občanská soudní řízení. V tomto spatřuji

⁸⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, str. 3

zcela zásadní problém, ostatně k postupu soudů jsem se detailně vyjádřil v předchozích subkapitolách.

K tomuto právnímu problému se vyjádřil například Ústavní soud ČR, když konstatoval, že instančnost řízení, v němž je posuzován nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudním řízení, nemůže být přičítána k tíži poškozenému, když v opačném případě by se jednalo o zásah do práv poškozeného, zejména práva na spravedlivý proces.⁸⁶ Mimochodem v tomto posuzovaném řízení se domáhal poškozený nároku na náhradu nemajetkové újmy již od roku 2009. Vezmeme-li v potaz, že Ústavní soud ČR, dlužno podotknout, že zcela logicky, zrušil všechna předchozí rozhodnutí (včetně usnesení Nejvyššího soudu ČR), je doslova velmi těžko uvěřitelné, že poškozený nedosáhl satisfakce v důsledku neschopného přístupu justice ani po 12 letech od doby, kdy náhradu za nemajetkovou újmu způsobenou průtahy v soudním řízení žaloval a řízení se tak vrátilo na samý počátek. I pokud přijmeme hypotézu, že se v daném případě jedná o exces, který zcela vybočuje z praxe obecných soudů, je potřeba postup soudů odsoudit jako zavrženíhodný, neboť původně žalovaná újma je v důsledku soudních průtahů způsobených i v odškodňovacím řízení znásobena, oproti újmě žalované v roce 2009.

Domnívám se, že by způsob a průběh odškodňovacího řízení bylo vhodné uzákonit, a to novelizací OdpŠk, jenž by se tak stal i procesním předpisem. V rámci této novelizace bych však přistoupil i k suplementaci výchozích informací z přelomového stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, o němž bude podrobněji pojednáno v jedné z následujících kapitol a především k aktualizaci a podrobného dopracování závěrů, k nimž dospěl Nejvyšší soud ČR, a to zejména ve vztahu k určení výše nemajetkové újmy, konkrétně k určení její přiměřené výše vzniklé v důsledku průtahů v soudním či jiném řízení.

Považuji rovněž za vysoce pertinentní zmínit, že stanovisko shora uvedené reflektuje zejména na vývoj judikatury Evropského soudu pro lidská práva, jenž odkazuje předně na průtahy způsobené v soudních řízeních, neboť pod pojmem morální újmy způsobené porušením práva na projednání věci v přiměřené lhůtě,

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 8. 2021 č. j. III. ÚS 1303/21-1

respektive nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení se ve výše uvedeném stanovisku Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010 míní toliko, a toto je třeba zdůraznit, újma způsobená průtahy v řízení před soudem.⁸⁷

1.8.5 Nepřiměřená délka správních řízení

Zásadní nedostatek tak shledávám v absenci určení výše zadostiučinění způsobené průtahy ve správním řízení. Tento nedostatek považuji rovněž za velmi podstatný, ne snad, že by průtahy způsobené ve správním řízení měly být ve stejné výši, nicméně dovedu si představit případy, kdy by újma způsobená průtahy ve správních řízeních mohla být vyměřena v obdobné výši, například ve stavebních řízeních, která mohou dosahovat délky i 5 a více let, ostatně z praxe jsou mi takové případy známy.

Za přelomový považuji právní názor Ústavního soudu ČR, jenž dovedl, že není-li přiměřená délka správního řízení, nelze odhlížet od toho, že poškozenému vznikl nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem.⁸⁸

Na stanovení výše náhrady nemajetkové újmy způsobené průtahy ve správních řízeních, jelikož z pravidla správní řízení nemají tak zásadní dopad do sféry základních lidských práv a svobod, bych však z pohledu mnou navržené novelizace OdpŠk kladl rovněž značný důraz. Nejsm tak zastáncem větší míry moderace soudu z hlediska určení přiměřeného zadostiučinění za újmu způsobenou obecně průtahy v řízeních. Jednak je dán větší prostor pro libovůli soudu, což jak plyne z četné judikatury, není nejvhodnějším řešením, neboť soudy velmi často nezohledňují veškeré rozhodné okolnosti, ať již z liknavosti či nedostatečné znalosti judikatury, případně této problematiky jako celku.

Ostatně četnost judikatury není náhodná, což plyne nejen z neschopnosti soudů uchopit toto stále více aktuální společensko-právní téma, nýbrž i právě z nedostatku ve formě právní úpravy. OdpŠk sice je částečným řešením, nicméně

⁸⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 10. 2020 pod č. j. II. ÚS 570/20-1

domnívám se, že nastala situace (je otázkou, zda byla záměrná či s touto zákonodárce absolutně nepočítal), kdy máme zákon, jenž částečně upravuje odpovědnost za výkon veřejné moci, avšak nastupující zákonodárci zákon nenovelizovali, případně nenahradili novým, aktualizovaným a více sofistikovaným právním předpisem a ani obecné soudy se s problematikou doslova nedovedly vypořádat.

1.8.6 Absence systematiky právní úpravy

OdpŠk je účinný od 15. 5. 1998, trvalo však bezmála 13 let, než vznikl univerzální, nýbrž dočasný, „klíč“ k tomu, jakým způsobem postupovat při stanovení výše náhrady újmy způsobené průtahy v soudním řízení. I přes výše zmíněné dosud nemáme, respektive nevycházíme ze systémového řešení, když na straně jedné je uplatnění tohoto typu újmy skrze OdpŠk a na straně druhé je stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, které má pomoci poškozeným určit nárok, jež mají posléze uplatňovat a soudům pomoci v moderaci výše zadostiučinění. Takovéto řešení je podle mne zastaralé, nekomplexní a nesystémové, navíc pokud uvážím, že nápad především v průtazích způsobených v občanském soudním řízení a trestním řízení exponenciálně roste. Ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR mi byla na základě mnou provedeného výzkumu, poskytnuta informace, že například v roce 2017 bylo podáno 860 žalob na náhradu škody způsobenou průtahy v občanském soudním řízení, v roce 2021 to bylo již 1256 žalob, naproti tomu žalob na náhradu škody způsobenou průtahy v trestním řízení bylo v roce 2017 podáno 71, v roce 2021 to bylo již 157 žalob. Podrobnějšími statistikám se budu věnovat v jedné z následujících kapitol.

Za podnětnou podkapitolu považuji problematiku vedlejších účastníků a jiných osob, než jsou účastníci ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení, neboť ust. § 13 odst. 2) OdpŠk jasně uvádí, že nárok na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda, z čehož lze dovodit, že se jedná v obecné rovině i o nemajetkovou újmu.⁸⁹

⁸⁹ ust. § 13 odst. 2) OdpŠk

V jedné z předchozích subkapitol jsem prezentoval právní názor Ústavního soudu ČR, jenž konstatoval, že nárok na náhradu nemajetkové újmy nemá nikdo jiný, krom účastníků řízení. Tento právní názor jsem rovněž podrobil kritice a vymezil jsem se proti takovéto argumentaci. Tento názor, ačkoli jsem k náhradě škody způsobené průtahy v soudním či jiném řízení vůči vedlejším účastníkům či jiným osobám, než účastníkům řízení, nenašel judikaturu, zastávám nadále. Považuji za nespravedlivé, že zákon či alespoň judikatura na tyto případy nereflktuje s dostatečným důrazem. Proto mi nezbývá, než odkázat na kritiku, kterou jsem vyslovil v souvislosti s nedostatečnou právní úpravou a potřebou její novelizace či úplné náhrady zcela novým právním předpisem, jenž by, mimo jiné, pamatoval i na tento problém.

1.8.7 Podmínky pro posouzení nároku na náhradu škody

Z hlediska posouzení nároku na náhradu škody způsobené průtahy v řízení si dovoluji uvést, že nejdůležitějšími kritérii jsou celková délka řízení, jeho počátek a konec, složitost, chování poškozeného a postup orgánu veřejné moci.

1.8.7.1 Celková délka řízení

Pokud jde o celkovou délku řízení, lze uvést, že se jedná o naprosto základní prvek a jeden z prvních, které bude soud v odškodňovacím řízení posuzovat. Celková délka řízení pomáhá určit výchozí výši náhrady škody při jejím výpočtu, při němž se klade důraz na roční sazbu, která vychází ze stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010. Určujícím kritériem je zejména skutečnost, že nebyla dodržena přiměřená délka a následné odškodnění je zohledněno za dobu celého řízení, nikoliv jen za dobu, od kdy by bylo případně určeno, že se jednalo o nepřiměřenou délku daného řízení.

Průtahy v řízení lze označit za určitou formu nečinnosti soudu či jiného státního orgánu, která je příčinou nepřiměřené délky řízení. K tomuto zaujal stanovisko i Ústavní soud ČR s tím, že soud je povinen vždy zkoumat, zda průtahy způsobuje orgán státní moci například orgán činný v trestním řízení či zda ke tvorbě průtahů dochází na straně účastníků, rovněž je povinen přihlídnout

k typu řízení a ke složitosti věci ať již po stránce skutkové, tak po stránce důkazní.⁹⁰

Za zajímavý považuji právní názor Nejvyššího soudu ČR, jenž uvedl, že do celkové doby řízení, jež má za následek vznik soudních průtahů, je nutné počítat i délku veškerých vedlejších řízení, která mají vliv na výsledek řízení hlavního.⁹¹ Obdobným způsobem se vyjádřil i tentýž soud o několik let později.⁹² Tento náhled považuji za vcelku logický, moderní a plně se s ním ztotožňuji.

Nelze nezmínit i náleží Ústavního soudu ČR, jenž konstatoval, že v řízení o nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení, je třeba přihlížet i k celkové délce řízení správního.⁹³

K hodnocení celkové délky řízení se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, a to například způsobem, že probíhá-li řízení o určení neplatnosti skončení pracovního poměru a na toto navazuje řízení o nároku z něj plynoucího současně, vzniklou újmu, která vznikla v důsledku jejich nepřiměřené délky, je nutné vnímat jako újmu jedinou.⁹⁴

Dále považuji za vhodné zmínit i argumentaci, že je nutné hodnotit všechna období nečinnosti soudu ve vztahu k určení výše přiměřeného zadostiučinění v souvislosti s náhradou nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení.⁹⁵ S těmito závěry rovněž plně souhlasím.

1.8.7.2 Stanovení počátku a konce řízení

Pro vymezení žalobního návrhu a určení relevantní výše náhrady nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudním řízení, je nezbytné stanovit počátek a konec řízení, v němž průtahy vznikly. Určení počátku řízení není zpravidla složitou disciplínou, když se jedná u návrhových řízení o den, kdy návrh byl doručen soudu či jinému orgánu veřejné moci. Pakliže je třeba určit počátek

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 9. 2004 č. j. III. ÚS 95/04

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2011 č. j. 30 Cdo 5270/2009

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2018 č. j. 30 Cdo 2208/2016-222

⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 4. 2021 č. j. IV. ÚS 3299/20-1

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2011 č. j. 30 Cdo 1021/2010

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2021 č. j. 30 Cdo 1388/2021-297

řízení, k jehož zahájení došlo z moci úřední, za tento se považuje den, kdy došlo k doručení posledního z účastníků řízení (pakliže je těchto více). V případě správního řízení se považuje za jeho počátek den, kdy se správní orgán dozvěděl o důvodech o zahájení řízení. U trestního řízení se naopak jedná o den, kdy bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému. K tomuto právnímu závěru dospěl i Nejvyšší soud ČR, jenž současně judikoval, že podáním trestního oznámení nepočíná běžet doba rozhodná pro počátek řízení.⁹⁶

Za stanovení konce řízení lze v zásadě určit okamžik nabytí právní moci posledního rozhodnutí, jež bylo v dané věci vydáno, a to včetně rozhodnutí o případném dovolání, rozhodnutí o kasační stížnosti i rozhodnutí o stížnosti ústavní. Jako konec řízení lze považovat situaci, v níž bylo účastníku řízení známo, že nedojde k vyhovění jeho nároku, proto je nutné z hlediska posouzení přiměřenosti délky řízení považovat tento okamžik za konec řízení, a to i přesto, že z formálního hlediska ještě nedošlo k jeho ukončení, neboť účastník nemohl v nejistotě ohledně jeho výsledku.⁹⁷

1.8.7.3 Složitost řízení

Jednou z nejdůležitějších okolností pro určení výše náhrady nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení je jeho složitost. Lze vyjádřit názor, že zvýšená složitost projednávané věci úměrně prodlužuje dobu, v níž měl soud či jiný orgán veřejné moci vydat rozhodnutí.

Pojem složitosti řízení lze interpretovat jako skutkovou, důkazní či právní složitost v projednávaném řízení. Může s tím nepochybně souviset i procesní složitost řízení, do níž se může promítnout i stupňovitost soudní soustavy, případně správních orgánů, v rámci nichž byla daná věc projednávána. Obdobným způsobem se vyjádřil i Ústavní soud ČR a to tak, že není možné vykládat v neprospěch poškozeného skutečnost, že se případ řešil v rámci několika stupňů soudní soustavy, když v opačném případě by obecné soudy zasáhly do základních lidských práv a svobod poškozeného.⁹⁸

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 3. 2011 č. j. 30 Cdo 2742/2009

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2013 č. j. 30 Cdo 664/2013

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 8. 2021 č. j. III. ÚS 1303/21-1

Nelze přehlédnout ani procesní práva poškozeného, jenž je oprávněn podávat opravné prostředky, případně námitky, a to s ohledem na typ právních předpisů. Do procesní složitosti je tak třeba započíst i procesní aktivitu účastníků, respektive jejich chování, které může mít rovněž zásadní vliv na délku řízení.

Na skutkovou složitost může mít vliv i počet účastníků či počet uplatněných nároků, s čímž může souviset opětovně rozsah skutečností tvrzených účastníky, rozsah dokazování (z hlediska typu použitých důkazů a jejich časová náročnost), potažmo dostupnost navržených důkazních prostředků. Z pohledu trestních věcí je na místě posouzení povahy skutků, za něž je obviněný stíhán, počet pachatelů, případně počet útoků vůči zájmu chráněnému státem apod. Rovněž by se z hlediska trestního řízení měl hodnotit zásah do práv svědků či obětí trestných činů.

1.8.7.4 Chování poškozeného

Je třeba mít na paměti, že nelze podceňovat ani samotné chování poškozeného. Ten může na průběh řízení působit pozitivně, např. ve formě rychlých reakcí na výzvy soudu k doplnění některých tvrzení, kladením věcných důkazních návrhů, potažmo využitím některých institutů, které mají za cíl řízení urychlit (např. ve správním řízení užití stížnosti proti nečinnosti správního orgánu nebo zaslání návrhu na vydání platebního či směnečného platebního rozkazu apod.).

Považuji za zřejmé, že častěji se bude posuzovat negativní působení poškozeného, jež může mít v konečném důsledku vliv na výši přiznaného zadostiučinění. Negativní působení poškozeného bude nejčastěji spočívat procesní aktivitě či naopak neaktivitě, a to způsobem, kdy bude docházet k podávání nejasných podání, námitek, žádostí nebo opakované nečinnosti, což bude mít za následek prodloužení řízení. Tyto úkony se pochopitelně musí projevit při posuzování přiměřenosti délky řízení, a současně při výměře odpovídajícího zadostiučinění. Je třeba zdůraznit, že úmyslný či nedbalostní charakter je irelevantní, neboť následek směřuje v obou případech ke vzniku průtahů.

Nelze však přičítat poškozenému k tíži, že nebyl v uplatňování svých práv dostatečně aktivní, jakož i jeho právo na užití veškerých dostupných procesních prostředků vhodných k uplatnění jeho práv. Ústavní soud ČR učinil například závěr, že v řízení o náhradě škody způsobené průtahy v trestním řízení je soud oprávněn snížit výši zadostiučinění pro chování poškozeného jen tehdy, mělo-li skutečný vliv na délku trestního řízení.⁹⁹ Domnívám se, že soudy obecně postupují při zohledňování chování poškozeného svědomitě a bez zásadních chyb, když podle mého názoru relevantní způsobem hodnotí, alespoň ve vztahu k chování poškozeného, průběh řízení a není jim proto možno ničeho vytknout.

1.8.7.5 Postup orgánů veřejné moci

Jako podnětný shledávám v problematice průtahů v řízeních i postup orgánů veřejné moci. Tento lze v pozitivním smyslu ve vztahu k účastníkům charakterizovat, jako snahu rozhodnout věc v co nejkratším možném čase a za zachování zákonných postupů, v negativním smyslu ve vztahu k účastníkům jej lze popsat nejčastěji jako nečinnost nebo určitý druh svévole orgánu veřejné moci.¹⁰⁰

Postup orgánů veřejné moci má být bezprůtahový, což vyplývá ze zásady rychlosti a hospodárnosti řízení, která je de facto obsažena ve všech procesních předpisech, které jsou typické pro řádný postup orgánů veřejné moci z hlediska občanského soudního řízení, trestního a správního řízení. Hodnocení řádného bezprůtahového procesu bude reflektovat zejména v reakci na procesní návrhy účastníků, dále bude zohledněna plynulost průběhu řízení, doba jednotlivých úkonů státních orgánů, doba od zahájení řízení do doby vydání rozhodnutí ve věci samé nebo stupňovitost řízení. Dlužno podotknout, že se jedná o výčet demonstrativní, nikoli taxativní.

K otázce řádného postupu orgánu veřejné moci se vyjádřil například Nejvyšší soud ČR, když dovodil, že pokud není respektován závazný právní názor či jsou opakovaně vydávána nepřezkoumatelná rozhodnutí, v důsledku čehož

⁹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 3. 2021 č. j. IV. ÚS 2234/20-1

¹⁰⁰ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8, str. 340

dojde k prodloužení řízení, je poškozený oprávněn požadovat náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku průtahů v řízení.¹⁰¹

Neméně zajímavým je z mého pohledu i právní závěr téhož soudu ve smyslu, že je na místě požadavek na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku průtahů v řízení provedením bukalního stěru orgány činnými v trestním řízení, kterým došlo k nedůvodnému zásahu do základních lidských práv a svobod poškozeného, neboť tento úkon se v daném případě jevil jako nadbytečný.¹⁰²

Jako podnětný považuji i náleží Ústavního soudu ČR ze dne 9. 12. 2010 č. j. III. ÚS 1320/10-1, jenž uzavřel, že soudy mohou při stanovení výše zadostiučinění v odškodňovacím řízení proporcionálně určit výši vzniklé újmy k částce, která byla předmětem sporu.¹⁰³

1.9 Uplatnění nároku na náhradu škody

Považuji za podstatné věnovat se krátkému exkurzu do oblasti uplatnění nároku na náhradu škody, kterou blíže specifikuje především ust. § 6 OdpŠk. poškozený je tak nucen svůj nárok na náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem uplatnit nejprve u příslušného ministerstva či jiného ústředního správního orgánu, a to v závislosti na tom, v jaké oblasti došlo k zásahu do jeho základních práv a svobod.

1.9.1 Předběžné projednání nároku

K účinkům předběžného projednání nároku na náhradu škody se vyjádřil mimo jiné i Městský soud v Praze, jenž uvedl, že vyvoláním účinků předběžného projednání se rozumí uplatnění nároku u ministerstva či jiného ústředního orgánu státní správy.¹⁰⁴ Jedná se o tzv. předběžné projednání nároku na náhradu škody, což je nezbytnou podmínku pro případné uplatnění nároku na náhradu škody prostřednictvím příslušného soudu. Jinými slovy poškozený je povinen nejprve

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2010 č. j. 30 Cdo 1328/2009

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013 č. j. 30 Cdo 2778/2011

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 12. 2010 č. j. III. ÚS 1320/10-1

¹⁰⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 8. 2020 č. j. 22 Co 154/2020

vyčerpat institut předběžného projednání, přičemž jeho bezvýsledný či neuspokojivý výsledek může vést k uplatnění nároku prostřednictvím soudu.

Principem předběžného projednání nároku na náhradu škody je prevence soudního sporu a s tím souvisejících nákladů a snaha o řešení vzniklého sporu smírem. Při předběžném projednání nároku na náhradu škody neprobíhá žádné správní řízení, projednání samotného nároku tak má neformální charakter bez uzákoněných postupů, příslušný správní orgán tak nevydává ve věci rozhodnutí, proti němuž by bylo možné brojit pomocí opravných prostředků. Tento názor ostatně vyslovil i Nejvyšší soud ČR.¹⁰⁵ Poškozený by i v rámci předběžného projednání nároku měl specifikovat, prokázat a odůvodnit relevanci nároku na náhradu škody.

Jako bezvýsledné uplatnění nároku lze považovat například uplynutí 6 měsíční lhůty v rámci níž nepřiznal příslušný správní orgán nárok na náhradu škody či jej nepřiznal v požadované výši.¹⁰⁶

Za zmínku stojí i vývoj judikatury v této problematice, když například Nejvyšší soud ČR judikoval, že nedostatek spočívající v neprojednání předběžného nároku u příslušného ústředního či jiného správního orgánu nemůže být důvodem pro zamítnutí žaloby na náhradu škody¹⁰⁷, tentýž soud posléze tento právní názor rozvinul, a to tak, že soud má postupovat v případě absence předběžného projednání nároku tak, že vyzve poškozeného, aby tento institut využil v řízení před soudem, a to s odkazem na ust. § 104 odst. 2) OSŘ.¹⁰⁸ Směr judikatury je zřejmý a podle mého názoru liberuje striktní postup, jenž je stanoven OdpŠk.

Ačkoli rozumím postupu vedoucímu k této argumentaci Nejvyššího soudu ČR a považuji jej za střízlivý, neboť do značné míry má tento formalistický přístup snížit míru soudních průtahů v odškodňovacích řízeních, je v přímém rozporu s ust. § 14 odst. 3) OdpŠk. Z formalistického hlediska je tak výše zmíněná judikatura v přímém rozporu se zákonem, tudíž by dle této nemělo být

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 2016 č. j. 30 Cdo 258/2015

¹⁰⁶ ust. § 15 odst. 2) OdpŠk

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 2009 č. j. 25 Cdo 2573/2007

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2010 č. j. 25 Cdo 737/2008

postupováno, neboť judikatura nemůže mít přednost před zněním zákona, byť s tímto nemusíme plně souhlasit či jej považovat za iracionální, zastaralé nebo nelogické. Tento případ ostatně potvrzuje mnou uvedenou hypotézu nutnosti přijetí novelizace či v ideálním případě nahrazení tohoto právního předpisu novým, když zrušení tohoto ustanovení prostřednictvím Ústavního soudu ČR bych nepovažoval za systémové a racionální, neboť by se jednalo o opětovné oddálení problému.

Nejvyšší soud ČR zaujal stanovisko ve svém rozsudku ze dne 27. 3. 2019 č. j. 30 Cdo 1084/2017-136 v tom smyslu, že dobu, po kterou bylo vedeno soudní řízení, jehož předmětem bylo projednání předběžného nároku na náhradu škody za nesprávný úřední postup, je třeba započít do případného posouzení nároku na náhradu škody způsobenou průtahy v soudním řízení, a to v době maximálně 6 měsíců.¹⁰⁹ S úvahou uvedenou v tomto právním závěru se ztotožňuji.

1.9.2 Příslušnost soudů k projednání průtahů v řízeních

Pro projednání věci nároku na náhradu škody způsobenou průtahy v řízení je věcně příslušný okresní soud v I. stupni, místně příslušným je obecný soud žalovaného, jedná se tedy o okresní soud, v jehož obvodu má ministerstvo či jiný ústřední správní orgán, případně soud, své sídlo. Neplatí tak mylná domněnka, že příslušný je toliko Obvodní soud pro Prahu 2, a to s ohledem na sídla Ministerstva spravedlnosti ČR. Překvapilo mne, že s touto informací pracovaly i obecné soudy v momentu, kdy jsem prováděl výzkum dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, když jsem se v několika případech setkal s tím, že soudy argumentovaly svou nepříslušností ve vztahu k podání žalob na náhradu nemajetkové újmy způsobenou průtahy v soudních řízeních. Podrobněji bude o tomto pojednáno v jedné z následujících kapitol.

Nelze opomenout ani situaci, kdy žaloba směřuje vůči územnímu celku, když v těchto případech je místně příslušný okresní soud, v jehož obvodu má své území tento územní celek. Současně, a dlužno podotknout, že se jedná o právo žalobce, může být žaloba adresována soudu, v jehož obvodu došlo k průtahům v řízení.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2019 č. j. 30 Cdo 1084/2017-136

Žaloba musí splňovat náležitosti ve formě určení soudu, jenž bude věc projednávat, označení účastníků řízení, vylíčení rozhodných skutečností, označení důkazů a současně musí být postaveno najisto, čeho se žalobce domáhá. Stěžejním je pochopitelně vymezení nároku, z judikatury je však patrné, že soud může původně uplatnění nárok moderovat, a to v závislosti na několika okolnostech, které měly za příčinu vznik soudních průtahů. Tomuto jsem se věnoval podrobněji v jedné z předchozích kapitol, nicméně soud může s přihlédnutím k relevantním okolnostem snížit nárok vymezený žalobcem či naopak ho zvýšit a současně je povinen řádným způsobem takové rozhodnutí odůvodnit.

2. Rozbor stanoviska Nejvyššího soudu ČR č. j. Cpjn 206/2010

2.1 Důvody vzniku

Úvodem této kapitoly považuji za podstatné zmínit, že jsem zcela vynechal historický exkurz do tématu náhrady nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudních řízeních, neboť se jedná o novou právní disciplínu, která nabývá na společenském a právním významu, nicméně zpracování historického poznání by mělo význam toliko ve vztahu ke zhodnocení judikatury v souvislosti s tímto typem újmy, a to za pouhých předchozích 10 let, kdy mi tato doba přijde nedostatečná.

Rovněž jsem nucen odkázat na nesystémovost, nekompatibilitu a nedostatečnost právní úpravy, která spočívá zejména v čl. 36 LZPS, jenž dále uvozuje OdpŠk, ostatně k tomuto jsem se vyjádřil v jedné z předchozích kapitol. Považuji doslova za absurdní, že od účinnosti OdpŠk, respektive od vydání sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, nedošlo k posunu, a to alespoň v tom smyslu, že by novelizací OdpŠk byla zakomponována výše zadostiučinění, a to ve formě výpočtu či tabulky reflektující na náhradu škody způsobené průtahy v řízení.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, lze považovat za přelomové, a to z několika důvodů. Předně došlo ke sjednocení judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k řízením o náhradě škody způsobené průtahy v řízeních, rovněž soudům udává návod, jakým způsobem postupovat, lépe řečeno dle jakých nástrojů posoudit přiměřenou výši zadostiučinění a zjednodušit a zkrátit kompenzační řízení. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010 také odkazuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, jenž uzavřel, že nejvhodnějším a nejefektivnějším instrumentem, z pohledu řešení nepřiměřené délky soudních řízení, jsou preventivní opatření.

Evropský soud pro lidská práva však ona preventivní opatření definoval toliko ve velmi abstraktní rovině, když uzavřel, že se jedná o organizaci a funkčnost soudní moci, jejímž výsledkem je co možná nejrychlejší vydání

rozhodnutí ve věci samé. Tento závěr je nepochybně korektní, nicméně jsem nucen jej podrobit kritice, protože se domnívám, že je příliš neurčitý. Jednotlivým státům sice dává prostor pro uvážení a dotvoření preventivních opatření, přesto jsem toho názoru, že Evropský soud pro lidská práva měl nabídnout mnohem sofistikovanější náhled na věc a určit alespoň demonstrativní výčet, jenž by byl posléze dotvořen judikaturou daného státu. Ztotožňuji se však s názorem Evropského soudu pro lidská práva v tom smyslu, že kompenzace za újmu vzniklou průtahy v soudním řízení lze považovat za účinný právní prostředek nápravy, když dojde k překročení přiměřené doby, v níž měl soud vydat rozhodnutí či v ideálním případě projednávanou věc pravomocně ukončit.

2.2 Úvahy pro zahrnutí stanoviska do právního řádu

Taktéž je nutno zdůraznit, že by případná novelizace OdpŠk ve smyslu výše uvedeném, měla pamatovat na zhodnocení zadostiučinění, neboť nelze srovnávat výši přiměřeného zadostiučinění, z níž vychází sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010 pro rok 2010 s nynější přiměřenou výší zadostiučinění. Nebudu se pouštět do detailního ekonomického rozboru, avšak logicky lze odvodit, a to z několika ukazatelů, že výše přiměřeného zadostiučinění by měla být značně vyšší. Oněmi ukazateli by mohly být životní úroveň občanů v ČR, minimální zákonem stanovená výše mzdy, výše průměrné měsíční mzdy, HDP a měl by být zhodnocen i inflační růst.

Domnívám se, že základní částka pro výpočet náhrady nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudních řízeních by měla být stanovena ve výši 24.000 – 28.000 Kč za jeden rok soudních průtahů (nyní činí 15.000 Kč), naproti tomu u průtahů způsobených správními orgány by výše měla být poměrná, odpovídající například 50 % ze shora navržené částky. Domnívám se, že není na místě, aby výše zadostiučinění byla totožná pro správní i soudní řízení, když zásah do základních lidských práv a svobod bude nepochybně vyšší u průtahů způsobených soudy, než u průtahů způsobených správními orgány.

Je podnětné upozornit, že stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, nereflektuje, a to bez dalšího, na vznik nároku újmy způsobené průtahy ve správním řízení. K částce, kterou jsem uvedl shora, jsem

dospěl toliko prostřednictvím jednoho z ukazatelů, jmenovitě průměrné výše měsíční mzdy při porovnání let 2009-2010 (období, na něž reflektuje stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010) a let 2021-2022.

2.3 Způsob aplikace stanoviska

Nejvyšší soud ČR také kritizoval nejednotnost judikatury v této problematice a nelze opomenout i skutečnost, že v předmětném stanovisku vytyčil nejvýznamnější instrumenty, jež by měly obecné soudy posuzovat a zohledňovat při stanovení výši přiměřeného zadostiučinění v odškodňovacích řízeních. Předmětné stanovisko tak alespoň dílčím způsobem reflektuje na určení délky řízení (s přihlédnutím k vývoji judikatury Evropského soudu pro lidská práva), s nímž je spojen vznik soudních průtahů, počátku a konce tohoto řízení, přiměřenost jeho délky, složitost případu nebo chování poškozeného, ostatně o těchto jednotlivých kritériích bylo pojednáno v předchozí kapitole.

Posuzování kritérií v tomto rozsahu vítám, považuji je za velmi významná a v určité míře pokroková, z pohledu aplikace v rámci ČR. Nelze nezmínit též vývoj judikatury v tomto smyslu, což považuji za velmi pozitivní a podnětné. Ostatně judikatura v této problematice doplňuje zákon, o čemž taktéž pojednávala jedna z částí předchozích kapitol. Nedomnívám se, že by se jednalo o dlouhodobé, systematické a kompatibilní řešení (namísto toho bych uvítal novelizaci OdpŠk či v ideálním případě úplné nahrazení novým, mnohem sofistikovanějším právním předpisem), nicméně platí podle mého názoru, že je lepší mít alespoň judikaturu, která vychází z předmětného stanoviska a judikatury Evropského soudu pro lidská práva, než nenahrazovat imateriální újmu vzniklou v důsledku průtahů v soudních řízeních, což by v opačném případě bez dalšího vedlo k pochybnostem ve vztahu k demokratickému pojetí právního státu.

Taktéž souhlasím s konstatováním, že: *„Stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010, vycházející z judikatury Evropského soudu pro lidská práva k čl. 41 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, musí být aplikováno*

nikoliv jako osamocené dogma, nýbrž v relaci s další relevantní judikaturou – včetně nálezů Ústavního soudu.“¹¹⁰

2.4 Vybrané případy z judikatury Evropského soudu pro lidská práva

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010 odkazuje na poměrně důležité judikáty Evropského soudu pro lidská práva, když za zmínku stojí zejména rozsudek ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 58116/2000 „*Pfleger proti České republice*“, v němž soud uzavřel, že případ nebyl zvláště složitý, stěžovatel nezatížil řízení průtahy, jež by vznikly z jeho přičinění, a zároveň kritizoval postup soudů zejména ve vztahu k průtahům způsobeným předáváním spisů mezi jednotlivými soudy.¹¹¹ Nutno poznamenat, že podle tohoto rozsudku se jednalo o soudní průtahy toliko v délce 5 let, což lze shledat z hlediska jiných případů za ještě poměrně schůdnou dobu.

Jako nepřiměřenou posoudil Evropský soud pro lidská práva, lhůtu, která trvala v rozmezí 13 let a sedmi měsíců, a to v rámci pouze dvou stupňů soudní soustavy, když soud neopomněl hodnotit zejména délku řízení, okolnosti případu s ohledem na složitost věci, chování stěžovatelů, jakož i význam sporu pro stěžovatele, a to v případě rozsudku ze dne 11. 4. 2006, stížnost č. 77530/2001 „*Kořínek a ostatní proti České republice*“.¹¹²

Jako významný lze hodnotit též rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 64890/2001 „*Apicella proti Itálii*“, v němž soud stanovil, že je možné akceptovat, aby si stát stanovil vlastní podmínky směřující k nápravě řízení ve vztahu k odstranění průtahů v soudních řízeních a přiznal částky, které jsou nižší, než stanovené soudem, ale aby tyto nebyly nepřiměřené.¹¹³

¹¹⁰ ÚS k odškodnění za nemajetkovou újmu v důsledku průtahů ve stavebním řízení - Advokátní deník. *Advokátní deník – Novinky ze světa advokacie* [online]. Praha, 4. 11. 2019 [cit. 2022-03-13]. Dostupné: <https://advokatnidenik.cz/2019/11/04/us-k-odskodneni-za-nemajetkovou-ujmu-v-dusledku-prutahu-ve-stavebnim-rozeni/>

¹¹¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 58116/2000 „*Pfleger proti České republice*“

¹¹² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 4. 2006, stížnost č. 77530/2001 „*Kořínek a ostatní proti České republice*“

¹¹³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 64890/2001 „*Apicella proti Itálii*“

Závěry Evropského soudu pro lidská práva shledávám za velmi spravedlivé a ve vztahu k České republice doslova za nadčasové v rámci problematiky náhrady imateriální újmy způsobené průtahy v soudním řízení, neboť obecné soudy v České republice nevěděli, jakým způsobem de facto korektně interpretovat OdpŠk a z tohoto následně určovat výši přiměřeného zadostiučinění. Ostatně toto kritizoval zejména Ústavní a posléze i Nejvyšší soud ČR. Předmětné stanovisko Nejvyššího soudu ČR ovšem hodnotím jako opožděné ve vztahu k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, neboť tato byla známa z roku 2006 i z let předchozích, stanovisko bylo nicméně vydáno až o přibližně 5 let později.

Domnívám se, že Nejvyšší soud ČR měl postupovat s vyšším důrazem na věc a sjednotit (či lépe vyjádřeno určit) pravidla pro tuto problematiku mnohem dříve, než 5 let po vydání některých přelomových rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Je vysoce pravděpodobné, že v důsledku tohoto, poněkud opožděného přístupu, došlo ke vzniku mnoha případů, v nichž byli lidé poškozeni nečinnostním přístupem obecných soudů v odškodňovacích řízeních, v nichž soudům nebyla praxe odškodňování známa a došlo tak k absurdním situacím, že odškodňovací řízení (zahájená v důsledku soudních průtahů) byla zatížena taktéž průtahy, což vedlo ke zvýšení imateriální újmy poškozených a přiměřené výše zadostiučinění.

3. Analýza informací získaných dle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím

Úvodem této kapitoly jsem nucen zmínit, že jsem se v rámci výzkumu relevantních informací pro tuto diplomovou práci obrátil dne 19. 9. 2021 na obecné soudy v ČR a na Ministerstvo spravedlnosti ČR prostřednictvím žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. K provedení tohoto typu výzkumu mě motivovala zejména originalita a autenticita informací, které nejsou běžně dostupné, zároveň jsem chtěl mít detailní přehled o průtazích v jednotlivých typech řízení, dále o průměrné výši přiznaného zadostiučinění v souvislosti s náhradou nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, dále o průměrné délce jednotlivých typů řízení, též o tom jakým způsobem obecné soudy předcházejí vzniku soudních průtahů a zároveň (ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti ČR) jsem chtěl mít k dispozici statistiku vyplaceného odškodnění poškozeným.

Nyní bych chtěl čtenářům přiblížit interpretaci shromážděných dat, která ve svém celku považuji za velmi zajímavá, neboť se nejedná o běžně dostupné informace. Pro exaktní představu budu nyní prezentovat formulaci mnou zaslanych žádostí o informace. Na všechny okresní a krajské soudy v ČR jsem zaslal žádost o informace v následujícím znění:

- 1) Kolik žalob na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudním řízení bylo u místního soudu podáno v letech 2016, 2017, 2018, 2019 a 2020.*
- 2) Kolik žalob v souvislosti s výše uvedenou otázkou bylo alespoň částečně úspěšných?*
- 3) Jaká byla výše průměrně přiznané náhrady nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem za roky dle otázky č. 1?*
- 4) Jaká je výše průměrné přiznané náhrady nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem za roky dle otázky č. 1 celkem?*

- 5) *V kolika případech byl u žalob na náhradu škody způsobených nesprávným úředním postupem uzavřen soudní smír v letech dle otázky č. 1?*
- 6) *Kolik činí u místního soudu průměrná délka trestního řízení, občanského soudního řízení a řízení ve věcech péče o nezletilé, a to za období roku 2020?*
- 7) *Jaký je počet soudních řízení, jež trvají u místního soudu v současné době déle, než 3 roky?*
- 8) *Jaký je počet soudních řízení, jež trvají u místního soudu v současné době déle, než 6 let?*
- 9) *Jakým způsobem místní soud přistupuje k předcházení vzniku soudních průtahů?*

Předestírám, že tyto informace požaduji s ohledem na svou diplomovou práci, jejíž součástí bude výzkum, do něhož tyto údaje použiji. Prosím proto, aby mi povinný subjekt vyhověl a předešel postupu dle ust. § 17 odst. 1) zákona č. 106/1999 Sb., neboť považuji za nadbytečné zatěžovat povinný subjekt dalšími žádostmi za tím účelem, abych předmětné informace zjistil, respektive aby v této jedné žádosti nebyly obsaženy veškeré předmětné otázky a musel bych tyto směřovat do dalších žádostí o informace, jelikož mým cílem je výzkum dané problematiky, nikoliv zatěžování daného subjektu.

Nutno podotknout, že mne velmi překvapila reakce a různorodost odpovědí povinných subjektů, když z těchto vyplynulo, že soudy přistupovaly k poskytnutí informací nejednotným způsobem. Již z těchto odpovědí bylo zřejmé, že není jednotný ani postup soudů ve smyslu uchování a analýzy dat na mnou dotazované informace a především, že není jednotný postup soudů k předcházení vzniku soudních průtahů. Některé soudy dokonce nebyly obeznámeny se svou příslušností ve vztahu k možnosti podání žaloby na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, když odkazovaly toliko na příslušnost Obvodního soudu pro Prahu 2, nebylo také výjimkou, že soudy si nevedly detailní evidenci o průměrné délce jednotlivých typů řízení. Jsem nucen konstatovat, že mne přístup a činnost soudů velmi překvapila, neboť

jsem očekával vyšší stupeň systematizace mnou požadovaných informací. Očekával jsem především, že soudy při předcházení vzniku soudních průtahů dodržují jednotný postup a současně, že jsou vedeny konkrétní statistiky o průměrné délce jednotlivých typů řízení. Realita ovšem neodpovídala mým představám.

Předně budu interpretovat informace o postupu soudů v rámci vyřizování mých žádostí o informace.

Na základě výše zasláního znění žádosti o informace, jež jsem adresoval všem okresním (celkem 86) a krajským (celkem 8) soudům dne 19. 9. 2021 měly soudy reagovat do dne 4. 10. 2021. V rámci této lhůty odpovědělo celkem 81 soudů (86% z celkového počtu), což byl vyšší počet, než jsem očekával. Dlužno poznamenat, že poslední den lhůty odpovědělo celkem 25 soudů (necelých 31%), což se jeví jako poměrně vysoké číslo.

Dalším kritériem, které bych chtěl zmínit, je relevance poskytnutých informací. Z tohoto pohledu si vedly z celostátního hlediska nejlépe soudy v obvodu Krajského soudu v Ostravě, když správné a řádné odpovědi jsem se dočkal od 10 z 12 soudů v obvodu Krajského soudu v Ostravě. Paradoxem bylo, že Krajský soud v Ostravě odpověděl chybně (odkazem na internetové stránky, kde nebylo možné informaci najít) a Okresní soud v Karviné nereagoval v zákonné lhůtě vůbec. Naopak nejhůře si vedly soudy v obvodu Městského soudu v Praze, když správné a řádné odpovědi v zákonné lhůtě jsem se dočkal odpovědi toliko u 1 z 11 soudů, jmenovitě od Obvodního soudu pro Prahu 8. Následovalo 8 soudů, které neodpověděli správně a 2 soudy, které neodpověděly v zákonné lhůtě.

Jak jsem později zjistil, soudy měly potíže i se samotným vyřizováním žádostí o informace, a to ve smyslu žádostí o upřesnění mnou požadovaných informací, zasílání výzev k úhradě částky za mimořádně nákladné zpracování mnou požadovaných informací, nedostatku erudice (odkazování na nepříslušnost k projednání náhrady škody za nesprávný úřední postup), obecných odkazů na internetové stránky či odkazů, které nebyly funkční. Posléze jsem zjistil, že se jednalo o odkazy, k nimž měli přístup pouze pracovníci soudů.

Opravný prostředek z důvodu chybného poskytnutí informací či z důvodu nečinnosti soudu, jsem byl nucen podat celkem u 45 soudů. Toto číslo považuji za velmi vysoké a osobně jsem nečekal takový rozsah, když se jedná o necelých 48 % případů.

Výsledkem bylo, že některé soudy reagovaly posléze řádnou, správnou odpovědí, nicméně našly se i případy, kdy soudy dodatečně nereagovaly (či nereagovaly do té doby vůbec) a byl jsem nucen obrátit se následně na příslušné správní soudy, aby tyto vyzvaly k odstranění nečinnosti soudy, které neposkytly vůbec či neodpovídajícím způsobem mnou požadované informace.

V konečném důsledku tak došlo k podání celkem 28 žalob (necelých 30 % všech případů). Nejhuře z hlediska této statistiky dopadly soudy v obvodu Městského soudu v Praze, vůči nimž směřovalo celkem 8 žalob, naopak nejlépe dopadly soudy v obvodu Krajského soudu v Ostravě, kam směřovala toliko 1 žaloba. Jsem nucen přiznat, že jsem nečekal, že veškeré soudy odpoví správným způsobem a v zákonné lhůtě, nečekal jsem však, že budu nucen podat žaloby vůči některým z těchto soudů a již vůbec jsem nečekal, že to bude necelých 30 % všech soudů, které jsem o informace požádal.

Nejvíce signifikantním přístupem (v pozitivním smyslu) zaujal Krajský soud v Hradci Králové, jenž poskytl požadované informace ve velmi detailním přehledu, jenž čítal celkem 84 stran ve 3 různých přílohách. Přístup Krajského soudu v Hradci Králové je třeba vyzdvihnout, navíc jsem tomuto soudu připsal poděkování za zpětnou vazbu v tomto rozsahu a uvedl jsem jej jako demonstrativní příklad pro ostatní soudy v momentu, kdy jsem zasílal opravné prostředky vůči nečinnosti či nedostatečnému poskytnutí informací. Opačným případem byl Okresní soud v Domažlicích, jenž nerefletoval na žádost o informace a dokonce ani na opravný prostředek, přičemž informace poskytl až dne 3. 11. 2021, tedy 2 dny po podání žaloby na nečinnost tohoto soudu. Tento případ je naštěstí zcela ojedinělý, když se jedná o toliko jediný soud v rámci České republiky, jenž se projevil v tomto negativním smyslu.

Na základě údajů poskytnutých soudy a Ministerstvem spravedlnosti ČR mohu nyní prezentovat počet žalob na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení v rámci celé České republiky za roky 2017-2021. K tomuto slouží pro lepší představu níže uvedený graf.

Graf číslo 1.

Jak je patrné z mnou zpracované studie, počet uplatněných nároků exponenciálně roste. Nižší nápad v roce 2019 spatřuji v celosvětové krizi, která se promítla i do celkového nápadu žalob, nejen těch, v nichž došlo k uplatnění nároku na náhradu imateriální újmy způsobené průtahy v soudních řízeních.

Domnívám se, že se jedná o poměrně alarmující situaci, navíc v kontextu dalších dat, která budou prezentována následovně, se nejví o náhodný nárůst, nýbrž o růst dlouhodobý. Při porovnání dat z roku 2017 a roku 2021 tak lze snadno vyčíslit, že nárůst činí 66,5 %, což je podle mého názoru vysoký nárůst.

Nyní bych chtěl poukázat na celkovou výši zadostiučinění, jež bylo uhrazeno poškozeným v souvislosti s přiznaným nárokem na náhradu nemajetkové škody způsobené průtahy v soudních řízeních. Graf je prezentován v milionech korun českých s tím, že pro lepší představu jsou údaje zaokrouhleny, přičemž exaktní výše je určena ještě v tabulce níže přiložené.

Graf číslo 2.

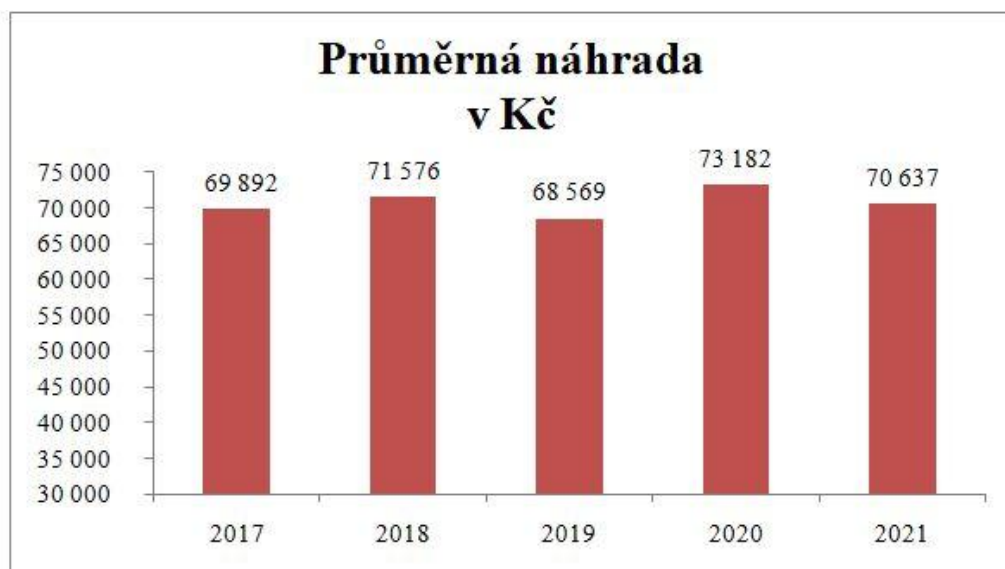

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	66 956 753	73 150 288	63 563 891	86 355 338	101 646 732

Jak vyplývá z údajů předestřených v grafu i tabulce, výše vyplaceného zadostiučinění v souvislosti s náhradou imateriální újmy způsobené průtahy v soudním řízení taktéž kontinuálně narůstá. Domnívám se, že je to dáno především vývojem judikatury, vyšším důrazem na tuto problematiku kladeným ze strany poškozených a v obecné rovině lze taktéž uzavřít, že se tímto podceňovaným společensko-právním tématem zabývá více i odborná a laická veřejnost.

V níže prezentovaném grafu si dovoluji poukázat na jeden zajímavý atribut. Tím je podle mého názoru průměrná výše přiznané náhrady nemajetkové škody za průtahy v soudním řízení. Tato se podle mnou získaných dat pohybuje az posledních 5 let v přibližně srovnatelné výši, jež se velmi blíží 70.000 korun českých. Nejvyšší rozdíl je mezi lety 2019 a 2020, kdy tento rozdíl činí pouhých 4.613 korun českých.

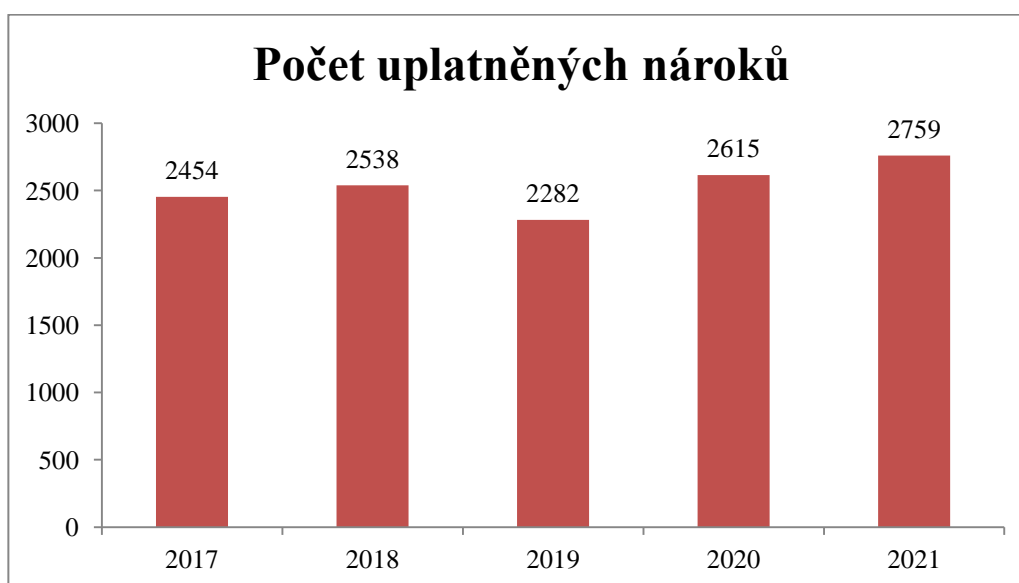
Graf číslo 3.

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet nároků	958	1022	927	1180	1439
Celková náhrada	66 956 753	73 150 288	63 563 891	86 355 338	101 646 732
Průměrná náhrada	69 892	71 576	68 569	73 182	70 637

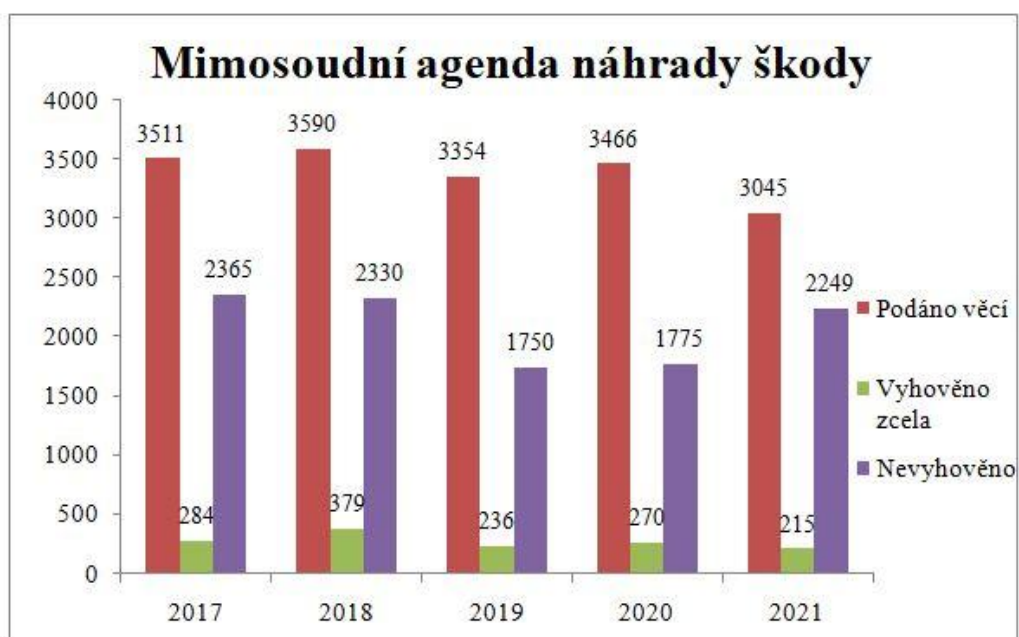
Jako další zajímavou statistiku související s tématem této diplomové práce považují agendu nemajetkové náhrady škody, na níž reflektuje níže uvedené statistika. Z porovnání dat v grafu č. 1 a níže uvedeného grafu navíc vyplývá velmi zajímavá skutečnost, a to, že se navyšuje počet nároků na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudních řízeních, jenž se projevuje i ve statistice níže uvedené.

Graf číslo 4.

Jako neméně zajímavou považuji agendu mimosoudního narovnání náhrady škody za nemajetkovou újmu. Tuto statistiku jsem si vyžádal ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR dodatečně, neboť jsem byl upozorněn ředitelem odboru odškodňování na to, že se jedná taktéž o velmi aktuální téma v souvislosti s nemajetkovou újmu. Mimosoudní narovnání předchází vzniku vyšších nákladů či průtahů v řízeních o náhradě nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízeních. Nelze tak podceňovat význam mimosoudního narovnání mezi poškozeným a Ministerstvem spravedlnosti ČR. Jako nejvíce podnětnou považuji část statistiky ve vztahu k nevyhovění nároku poškozeným, když v roce 2017 nebylo vyhověno nároku v 67,3 % případů, v roce 2018- 64 % případů, v roce 2019- 52,1 % případů, v roce 2020- 51,2 % případů a v roce 2021- 73,85 % případů. Za posledních 5 let tak činil průměr 61,69 % nevyhověných případů.

Graf číslo 5.

Posledním demonstrativním případem je výše pozdě proplacených nároků. Jedná se o statistiku, která zohledňuje bohužel nepříliš pozitivní trend, jenž lze spatřit v narůstající výši pozdě uhrazeného odškodnění spočívajícího v náhradě nemajetkové újmy, když zatímco v roce 2018 se jednalo o částku 1.918.832 korun českých, v roce minulém se jednalo již o 3.520.502 korun českých, tedy o téměř dvojnásobek. Alarmující je nejen nárůst samotný, jenž lze považovat za skokový, nýbrž i částku, jež měla být poškozeným vyplacena řádně a včas. Pokud přijmeme hypotézu, že průměrná výše zadostiučinění činí dlouhodobě kolem 70.000 korun českých za náhradu nemajetkové újmy na každý jednotlivý případ, jedná se o nárůst, který se týká několika set poškozených. Takováto statistika tak nevypovídá o příliš efektivní práci Ministerstva spravedlnosti ČR ve vztahu k poškozeným.

Graf číslo 6.

4. Úvahy *de lege lata* a *de lege ferenda*

Domnívám se, že úvahy *de lege lata*, jakož i úvahy *de lege ferenda* jsou obsaženy napříč touto diplomovou prací. Jedná se o mé vlastní interpretované názory, k nimž jsem dospěl na základě studia bezpočtu odborných publikací, judikatury a rovněž nelze opomenout i význam mé vlastní praxe, kterou jsem taktéž mohl zčásti zúročit.

Věřím, že čtenář zhodnotí v pozitivním smyslu, že jsem se snažil tyto úvahy prezentovat na závěr každé kapitoly i subkapitoly a že jsem mohl svou prezentací poskytnout zajímavý a originální pohled na jednotlivé dílčí části dané problematiky.

Jako první podnět pro tuto kapitolu jsem nucen zmínit subkapitolu úředních osob v souvislosti s regresní náhradou za nesprávný úřední postup. Ona regresní náhrada je sice ukotvená v ust. § 16 - § 18 OdpŠk, nicméně nemohu se zbavit přesvědčení, že stát není dostatečně důsledný ve vztahu k jejímu vymáhání. Újma, kterou mohou úřední osoby při výkonu veřejné moci způsobit účastníkům řízení, může čítat odškodnění v řádu stovek tisíc korun českých, v excesivních případech dokonce v řádu několika milionů korun českých, zájem státu na vymáhání regresní náhrady je však zcela zanedbatelný, a to i v těchto signifikantních případech. Zavrženíhodná je i kategorizace úředních osob v rámci případného uplatnění regresní náhrady škody na ty, kteří pocházejí z justičního prostředí a na ostatní (míněno zejména soudní exekutory, notáře apod.). Domnívám se, že právní úprava je v této rovině dostatečná, nicméně není příliš uplatňována v praxi, a to ze zřetelných důvodů, které jsem jasně definoval v podkapitole 1.5. V této otázce shledávám značný prostor pro systémové zlepšení, které bych uvítal, nicméně nejsem optimistický a nejsem toho názoru, že se dané pořádky v dohledné době podaří změnit.

Taktéž musím podotknout, že jako problematické spatřuji posuzování výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou průtahy v soudních řízeních. V této otázce shledávám značnou nekonceptci, inkompatibilitu a nedostatečný vývoj, zejména ve vztahu k právní úpravě a její následné aplikaci. Obecné soudy posuzují náhradu nemajetkové újmy způsobenou průtahy v řízeních jednak dle

OdpŠk, současně dle stávající judikatury Evropského soudu pro lidská práva, jakož i judikatury soudů v České republice a dále dle stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, to však neznamena, že aplikace všech těchto předpisů znamená v konečném důsledku rychlé a efektivní odškodňovací řízení a vyčíslení spravedlivé výše zadostičinění. Domnívám se, že je to přesně naopak, neboť jsou v některých případech způsobovány průtahy i v těchto řízeních. Osobně bych si dovedl představit závěry, jež jsem podrobně prezentoval v kapitole č. 1.8, tedy minimálně novelizaci současného znění OdpŠk či v lepším případě přijetí zcela nového zákona. Podle mého názoru se jedná o stále důležitější společenstvo-právní téma, jehož význam nelze podceňovat, a proto lze stěží přijmout skutečnost, že se při vyčíslení výše zadostičinění vychází toliko ze stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010, a to bez odpovídajícího zohlednění inflace, růstu příjmů, růstu životní úrovně občanů České republiky apod.

Pro odškodňovací řízení taktéž platí, že tato jsou projednávána zejména v rámci OdpŠk, ovšem nedostatek lze spatřit v absenci rozdělení průtahů ve správních a soudních řízeních. V jedné z předchozích subkapitol jsem ostatně vyslovil názor, že by právní úprava, případně judikatura, měly zohledňovat typologii řízení, v němž průtahy vznikly. Zákon nicméně na typologii řízení nereflktuje vůbec a judikatura staví průtahy ve správním řízení na roveň průtahům v řízeních soudních. Tuto premisu však nemohu přijmout, neboť spatřuji v obou typech řízení zásadní rozdíly, a to zejména ve vztahu k rozsahu potenciálního zásahu do práv, do nichž může být v rámci těchto typů řízení zasaženo. Není tak možné zaměňovat, či lépe vyjádřeno stavět oba typy průtahů v řízeních na roveň. I v tomto bych uvítal, pokud by zákonodárce využil novelizace k upřesnění, rozšíření a obecného zkvalitnění dané právní úpravy.

Závěrem je třeba zaujmout stanovisko k průtahům v obecné rovině. Domnívám se, že je žádoucí toto téma diskutovat a v dohledné době nastavit procesy, kterými se vznik soudních průtahů (jedná se o doménu zejména soudů) podaří snížit či je v žádoucím případě zcela odstranit. Průtahy ve správním řízení nejsou tak časté, nicméně i příslušné správní orgány by se těmito procesy mohly inspirovat nebo by mohlo dojít ke sjednocení právní úpravy, jež by reflektovala jak na průtahy v soudním, tak na průtahy ve správním řízení.

Konkrétní příčiny vzniku soudních průtahů jsou prezentovány v subkapitole 1.8. Nelze však nezmínit některé příklady, jež jsou pro soudní průtahy typické. Jedná se například o nedostatečné personální obsazení, v jehož důsledku mohou být někteří soudci pracovní přetížení, vliv může mít i nedostatečné technické vybavení soudu, nelze nezmínit i nedostatečnou a nekompatibilní právní úpravu, stranou nemůže zůstat ani nedostatečná odbornost či zkušenost některých soudců. Domnívám se, že lze zlepšit všechny výše uvedené atributy, proto je na místě úvaha o modernizaci justice a nastavení procesů, které pomohou zefektivnit její funkce.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce byl rozbor problematiky soudních průtahů, respektive náhrady imateriální újmy způsobené v důsledku soudních průtahů.

V úvodu však bylo podstatné zmínit a rozvést právní pojmy s touto problematikou související a uchopit dané téma nejprve z teoretické roviny, neboť se jedná o téma mnohem složitější, než se na první pohled může jevit. Proto jsem považoval za důležité zmínit a uvést pojmy právní odpovědnosti, majetkové a nemajetkové újmy, následně specifikovat pojen výkonu veřejné moci a pojem úředních osob s tímto související. Následovaly subkapitoly nesprávného úředního postupu a průtahů v řízení, ostatně kapitolu průtahů v řízení považuji za stěžejní bod této diplomové práce. Tuto kapitolu jsem se snažil podrobně prezentovat a přiblížit čtenáři optikou několika úhlů. Jako unikátní považuji informace, jež jsem obdržel ze strany obecných soudů a Ministerstva spravedlnosti ČR a následně zohlednil v kapitole č. 3, ostatně tyto informace nejsou běžně dostupné.

V průběhu práce jsem se snažil hodnotit odborné poznatky, jež jsem nabyl, zároveň jsem se snažil o autenticitu a vlastní zhodnocení každé jednotlivé kapitoly v jejím závěru.

Z osobního hlediska mne při zpracování této diplomové práce poněkud překvapil přístup obecných soudů, jelikož jsem požadoval informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, zejména co do počtu žalob na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v soudním řízení, výše průměrně přiznané náhrady škody za průtahy v soudním řízení a taktéž ve vztahu k prevenci vzniku soudních průtahů a toho, jaké soudy využívají mechanismy v dané problematice. Reakce soudů nejen, že nebyly dostatečné, nýbrž došlo k podání celkem 27 žalob na nečinnost, což je podle mého názoru vysoké číslo. Jsem nucen přiznat, že jsem čekal, že bude podáno přibližně 5-8 žalob na nečinnost, míra neodborného či liknavého přístupu soudů mne však velmi překvapila.

Jiná situace byla v komunikaci a spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR, kde jsem očekával přístup zcela opačný, nicméně přístup ministerstva byl velmi profesionální, ochotný a obdržel jsem i informace nad rámec, jež jsem požadoval.

V závěrečné statistice jsem se snažil prezentovat data, z mého pohledu nejzajímavější. Proto jsem prezentoval zejména počet uplatněných nároků, celkovou výši zadostiučinění, průměrnou výši zadostiučinění či pozdě proplacené odškodnění Ministerstvem spravedlnosti ČR.

Jak jsem již uvedl v jedné z předchozích kapitol, objem dat, která jsem obdržel, byl natolik vysoký, že nebylo možné všechna tato data prezentovat v mé diplomové práci, nepochybuji však o tom, že dané téma rezonovalo na všech soudech, jímž byla žádost o informace z mé strany adresována, ostatně disponují zpětnou reakcí ze strany několika soudů v tom smyslu, že je třeba téma průtahů v soudních řízeních i nadále akcentovat a pracovat na co možná nejefektivnějším a dlouhodobém řešení.

Pakliže by alespoň dílčí část těchto soudů, na základě mnou požadovaných informací, zvažila některé interní postupy k prevenci soudních průtahů či modernizaci technického vybavení, budu považovat mou misi za úspěšnou. Mým cílem totiž bylo i to, aby se o tomto podceňovaném společensko-právním tématu diskutovalo, ať již v odborné, tak laické veřejnosti.

Resumé

During the work I tried to evaluate the professional knowledge I gained. At the same time I tried to be authentic and I addend my own evaluation of each individual chapter in It's conclusion. In the final statistics, I tried to present the most interesting data from my point of view. Therefore I presented the particular number of claims, the total amount of satisfaction, the average amount of satisfaction or late claims payed by the Ministry of justice of the Czech republic.

As I stated in one of the previous chapters, the amount of data I received was so high, that I was not able present all this data in my thesis.

I have response from several courts in the sense, that the issue of delays in court proceedings should continue to be amphasized and work should be done on the most effective and long-term solution as possible.

If at least part of these courts on the basis of the information I requested, they consider some of internal procedures to prevent court delays or upgrade technical equipment, I will consider my mission succesful. My goal was also to discuss this underestimated social and legal topic, both in professional and lay public.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1.

HENDRYCH, Dušan, *Právnický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-360-4.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k ...* Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-x.

KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.

KNAP, Karel. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4., podstatně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-484-6.

KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-55-6.

KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9.

MATES, Pavel a Jakub SEVERA. *Odpovědnost státu za výkon veřejné moci*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-021-5.

NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. 3. přeprac. vyd. Praha: Codex, 1997. ISBN 80-859-63-24-8.

NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8.

PLECITÝ, Vladimír, Josef VRABEC a Josef SALAČ. *Základy občanského práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-293-6.

POKORNÝ, Milan. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním: praktická příručka*. Praha: Linde, 2003-. ISBN 978-80-7201-722-5.

RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-11-2.

SMUTNÝ, Pavel a kolektiv. *Ústavní právo: (soubor zákonů)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, [2022]. ISBN 978-80-7380-876-1.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-656-6.

ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-677-8.

VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8.

VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-848-7.

Použité právní předpisy:

Evropská úmluva o lidských právech

Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon

Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2014 pod č. j. 5 Tdo 1283/2014

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. 8. 1971 pod č. j. 3 Tz 54/71

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2018 pod č. j. 32 Cdo 871/2018

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2014 č. j. I. ÚS 2930/13-2

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 2019 č. j. II. ÚS 2149/17-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 5. 2005 č. j. PL. ÚS 16/04

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11. 2017 č. j. 25 Cdo 2245/2017-117

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 2000 pod č. j. III. ÚS 463/2000

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 4. 2001 pod č. j. I. ÚS 549/2000

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 2021 pod č. j. III. ÚS 348/21-1

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 12. 12. 2017 č. j. 12 Ksz 7/2017-51

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. 6. 2019 č. j. 12 Ksz 7/2019-196

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 9. 2013 pod č. j. I. ÚS 215/12-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 10. 2019 pod č. j. IV. ÚS 2287/18-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 2016 pod č. j. I. ÚS 2394/15-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 12. 2015 pod č. j. I. ÚS 1680/13-2

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 3. 2014 pod č. j. II. ÚS 1667/12-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 6. 2021 pod č. j. II. ÚS 3516/20-2

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 8. 2021 pod č. j. III. ÚS 3271/20-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 12. 2020 pod č. j. IV. ÚS 2841/19-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 9. 2021 pod č. j. IV. ÚS 1898/21-1

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2016 č. j. 30 Cdo 4771/2015

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2016 č. j. IV. ÚS 2598/15-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 2. 2011 č. j. III. ÚS 2888/10-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 10. 2008 č. j. II. ÚS 99/07-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 7. 2014 č. j. II. ÚS 1430/13-2

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2015 č. j. 30 Cdo 344/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 1. 2013 č. j. 30 Cdo 2310/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2010 č. j. 30 Cdo 3026/2009

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2016 č. j. IV. ÚS 3183/15-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2010 č. j. I. ÚS 1305/09-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 2012 č. j. IV. ÚS 1572/11-1

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2011 č. j. Cpjn 206/2010

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 8. 2021 č. j. III. ÚS 1303/21-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 10. 2020 pod č. j. II. ÚS 570/20-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 9. 2004 č. j. III. ÚS 95/04

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2011 č. j. 30 Cdo 5270/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2018 č. j. 30 Cdo 2208/2016-222

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 4. 2021 č. j. IV. ÚS 3299/20-1

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2011 č. j. 30 Cdo 1021/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2021 č. j. 30 Cdo 1388/2021-297

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 3. 2011 č. j. 30 Cdo 2742/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2013 č. j. 30 Cdo 664/2013

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 8. 2021 č. j. III. ÚS 1303/21-1

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 3. 2021 č. j. IV. ÚS 2234/20-1

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2010 č. j. 30 Cdo 1328/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013 č. j. 30 Cdo 2778/2011

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 12. 2010 č. j. III. ÚS 1320/10-1

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 8. 2020 č. j. 22 Co 154/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 2016 č. j. 30 Cdo 258/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 2009 č. j. 25 Cdo 2573/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2010 č. j. 25 Cdo 737/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2019 č. j. 30 Cdo 1084/2017-136

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 58116/2000 „*Pfleger proti České republice*“

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 4. 2006, stížnost č. 77530/2001 „*Kořínek a ostatní proti České republice*“

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 64890/2001 „*Apicella proti Itálii*“

Internetové zdroje:

Plánované legislativní změny by měly přispět ke zrychlení trestního řízení | *Senát Parlamentu České republiky* [online]. Praha 27. 2. 2008.[cit. 20.03.2022].

Dostupné z:

https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=46110&id_var=39194

Trestní odpovědnost. Fulsoft [online]. Praha, 6. 12. 2021 [cit. 2022-03-13].

Dostupné z: [https://www.fulsoft.cz/33/trestni-odpovednost-uniqueidmRRWSbk196FNf8-](https://www.fulsoft.cz/33/trestni-odpovednost-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EvvmkXV2S0dZne1y3KofO41rJfTGJxQrnQ/)

[jVUh4EvvmkXV2S0dZne1y3KofO41rJfTGJxQrnQ/](https://www.fulsoft.cz/33/trestni-odpovednost-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EvvmkXV2S0dZne1y3KofO41rJfTGJxQrnQ/)

Na děčínském soudu panuje „toxická atmosféra“, konstatoval kárný senát – Česká justice. *Homepage – Česká justice*[online]. Praha 12. 10. 2021 [cit. 2022-03-13]

Dostupné z: [https://www.ceska-justice.cz/2021/10/na-decinskem-soudu-panuje-](https://www.ceska-justice.cz/2021/10/na-decinskem-soudu-panuje-toxicka-atmosfera-konstatoval-karny-senat/)

[toxicka-atmosfera-konstatoval-karny-senat/](https://www.ceska-justice.cz/2021/10/na-decinskem-soudu-panuje-toxicka-atmosfera-konstatoval-karny-senat/)

Nemajetková újma způsobená nepřiměřenou délkou řízení, zejména řízení správního | Právní prostor. *Právní prostor / Informační web nejen pro právníky* [online]. Praha 20. 12. 2018 [cit. 20.03.2022]. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/nemajetkova-ujma-zpusobena-neprimerenou-delkou-rizeni-zejmena-rizeni-spravniho>

<https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/neprimerena-delka-rizeni-113939.html>

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/nemajetkova-ujma-zpusobena-neprimerenou-delkou-rizeni-zejmena-rizeni-spravniho>

<http://www.bulletin-advokacie.cz/nemajetkova-ujma-zpusobena-prutahy-ve-spravnim-rizeni>

<https://advokatnidenik.cz/2021/12/22/za-prutahy-v-soudnim-rizeni-se-povazuje-i-doba-kdy-soudu-nebyl-zapujcen-spis/>

<https://advokatnidenik.cz/2019/11/04/us-k-odskodneni-za-nemajetkovou-ujmu-v-dusledku-prutahu-ve-stavebnim-rizeni/>

<https://www.e15.cz/domaci/stat-rekordne-plati-za-chyby-soudu-loni-se-naklady-vice-nez-zdvojnásobily-1363898>

<http://eslp.justice.cz/>

<https://www.justice.cz/>

<https://nsoud.cz/>

<http://www.nssoud.cz/Uvod/art/1>

<https://www.judikaty.info/cz/>

<https://profipravo.cz/index.php>

<https://www.ceska-justice.cz/>

<https://www.uniesz.cz/o-trestnim-rizeni/#Z%C3%A1lo%C5%BEka11>

<https://finarbitr.cz/cs/>

<https://app.codexis.cz/>

<https://www.citace.com/>